

Europejski Fundusz Rolny
na rzecz
Rozwoju Obszarów Wiejskich

Program
Rozwoju
Obszarów
Wiejskich
na lata 2014-2020

Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność

***objęta
Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2014-2020***

Obszar gmin:
Dzierzgoń, Sztum, Stary Targ, Mikołajki Pomorskie, Stary Dzierzgoń

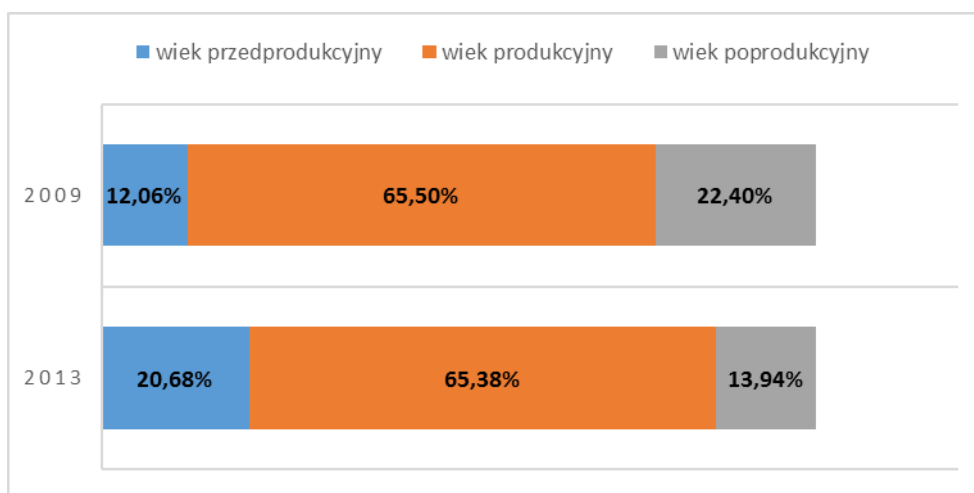
Rozdział I. Diagnoza - opis obszaru i ludności

III.1. Ogólny opis obszaru

Na koniec 2013 roku na terenie LGD mieszkało 21 067 kobiet i 20 627 mężczyzn. Sytuacja demograficzna obszaru LGD wpisuje się w obserwowany trend starzejącego się społeczeństwa. W ostatnich latach odnotowano niekorzystne zmiany w strukturze ludności- wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym w liczbie ludności ogółem. O ile w 2009 na 41694 mieszkańców obszaru LGD przypadało 5020 osób w wieku poprodukcyjnym to już w końcu 2013 roku 5925 mieszkańców, co oznacza wzrost aż o 15%.

Przedstawione dane jednoznacznie wskazują na problem przed jakim stoi nie tylko nasz obszar LGD, ale także nasz kraj oraz większość rozwiniętych gospodarek Europy Zachodniej to „starzejące się społeczeństwo”. W 2009 roku 65,50% populacji na obszarze LSR stanowiły osoby w wieku produkcyjnym, 12,06% osoby w wieku poprodukcyjnym i 22,44% w wieku przedprodukcyjnym. W 2013 roku ten udział obniżył się odpowiednio do 65,38%, 13,94% i 20,68%.

Wykres. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla w latach 2009 i 2013.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pozytywną tendencją jest wzrost liczby osób w wieku przedprodukcyjnym. W okresie od 2009 do 2014 ich liczba wzrosła odpowiednio z 8793 do 9355 osób, czyli o prawie 9%. Wzrost populacji osób w wieku przedprodukcyjnym ukierunkowuje działania LGD w stronę ludzi młodych.

Uwarunkowania geograficzne

Uwarunkowania geograficzne i przyrodnicze stanowią jeden z głównych elementów decydujących o spójności obszaru LGD. Fakt ten wynika z przeszłości geologicznej tego obszaru związanej z obecnością na jego terenie zlodowacenia. Powiat sztumski, zgodnie z podziałem J. Kondrackiego (2002)¹, położony jest w obrębie następujących jednostek geograficznych: PROWINCJA: Niż Środkowoeuropejski, PODPROWINCJA: Pojezierza Południowobałtyckie (Pojezierze Pomorskie), MAKROREGION: Pojezierze Iławskie.

Obszar Lokalna Grupa Działania na zachodzie zbliża się do doliny Dolnej Wisły, a na północy do Żuław Wiślanych. Cały teren znajduje się w strefie zasięgu lądolodu fazy pomorskiej i stanowi najmłodszą krainę polodowcową charakteryzującą się dużym zróżnicowaniem i świeżością form rzeźby terenu. Najważniejszymi elementami krajobrazu są faliste równiny, wzgórza morenowe- występujące między Sztumem, Mikołajkami Pomorskimi i Dzierzgoniem - oraz jeziora.

Formy ukształtowania terenu a pochodzenia rzeczno reprezentowane są przez doliny rzeki Wisły, rzeki Dzierzgoń i niewielkich rzeczek Malborska Młynówka i Postolińska Struga. Zachodnia część obszaru powiatu leży w przejściowej strefie klimatycznej, zaś wschodnia w obrębie zachodniego skraju zachodnio mazurskiej dzielnicy klimatycznej. Średnia roczna temperatura wynosi około 7,0°C (w lipcu około 17,0°C, a w styczniu od - 3,0°C do - 1,0°C).

O specyfice obszaru LGD decydują jego walory i uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe. Zachowana w swojej pierwotnej formie przyroda, kuszące czystością wód jeziora, sprawiają, że jest to region bardzo atrakcyjny dla turystów. Niewątpliwym atrybutem jest położonego na północnym krańcu Pojezierza Iławskiego krajobraz pojezierny z bogatą szatą roślinną, urozmaiconą rzeźbą terenu oraz licznymi, drobnymi zbiornikami wodnymi.

Na terenie obszaru LGD występują następujące formy ochrony przyrody: park krajobrazowy wraz z otuliną, 5 obszarów chronionego krajobrazu, 3 rezerваты oraz około 70 pomników przyrody.

¹ Program Ochrony Środowiska dla powiatu sztumskiego na lata 2004-2011

Park Krajobrazowy Pojezierza Iławskiego został utworzony w celu ochrony krajobrazu pojeziernego hydro typów jezior i biotopu leśnego. W granicach powiatu sztumskiego znajduje się 26,41 km² parku oraz 16,19 km² otuliny (gmina Stary Dzierzgoń).

Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Dzierzgoń zajmuje teren o powierzchni 28,18 km². Swoim zasięgiem obejmuje dolinę rzeki Dzierzgoń i dolinę rzeki Nowa Dzierzgonka (gmina Dzierzgoń oraz gmina Stary Dzierzgoń). Utworzony został w 1985 roku w celu ochrony walorów przyrodniczych i krajobrazowych.

Obszar Chronionego Krajobrazu Jeziora Dzierzgoń utworzony został w 1985 roku w celu ochrony walorów krajobrazowych. Swoim zasięgiem obejmuje obszar o powierzchni 56,3 km² położony na terenie gmin Mikołajki Pomorskie i Stary Targ.

Obszar Chronionego Krajobrazu Rzeki Nogat w województwie pomorskim wynosi 116 km², przy czym na terenie gminy Sztum znajduje się południowa część tego obszaru, obejmująca swoim zasięgiem pas o szerokości do 2 km w otoczeniu rzeki Nogat i fragment lasów Leśnictwa Wilki. Ochronie podlegają biotop międzywala i ujścia Nogatu a także zabytki etnograficzne.

Obszar Chronionego Krajobrazu Białej Góry położony jest przy południowo – wschodniej granicy obszaru LGD . Zajmuje obszar o powierzchni 39,71 km², przy czym niemal 70% znajduje się na terenie gminy Sztum, utworzony został w 1985 roku w celu ochrony walorów krajobrazowych.

Ryjewski Obszar Chronionego Krajobrazu zajmuje powierzchnię 30,65 km², przy czym jedynie jego północna część położona jest na terenie gminy Sztum. Ochronie podlegają biotop lasów strefy krawędziowej wysoczyzny Pojezierza Iławskiego oraz walory krajobrazowe.

Na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla zlokalizowane są trzy rezerwaty:

Rezerwat „Parów Węgry” - zlokalizowany jest w gminie Sztum, zajmuje obszar o powierzchni 22,15 ha; jest to rezerwat leśno-krajobrazowy.

Rezerwat „Biała Góra” - jest rezerwatem florystycznym, w którym ochronie podlegają zbiorowiska roślin kserotermicznych; zajmuje obszar o powierzchni 3,81 ha i położony jest w gminie Sztum.

Rezerwat „Las Łęgowy nad Nogatem” - zajmuje obszar o powierzchni 32,3 ha; jest to rezerwat leśny.

Na terenie obszaru LGD znajduje się 70 pomników przyrody, w tym na terenie miasta i gminy Sztum -15, miasta i gminy Dzierzgoń - 28, gminy Stary Targ - 13, gminy Mikołajki Pomorskie - 2, gminy Stary Dzierzgoń - 12.

Obszary Natura 2000:

-Dolina Dolnej Wisły - 33559,0 ha, Dolna Wisła - 10374,2 ha, Lasy Iławskie - 25218,5 ha, Mikołajki Pomorskie - 132,4 ha, Ostoja Iławska - 21029,4 ha, Sztumskie Pole - 571,9 ha, Węgry - 1116,9 ha.

Uwzględniając Programy Ochrony Środowiska powiatu sztumskiego jak i poszczególnych gmin, ogniskują się one na następujących zagrożeniach: wody podziemne, powierzchniowe, powietrze atmosferyczne, powierzchnia ziemi, klimat, zasoby przyrodnicze.

Nadrzędnym celem Programu Ochrony Środowiska Powiatu Sztumskiego jest osiągnięcie trwałego rozwoju powiatu sztumskiego i zwiększenie jego atrakcyjności poprzez poprawę środowiska przyrodniczego i rozwój infrastruktury.

Obecne zagrożenia środowiska naturalnego zgodnie z Programem to w głównej mierze:

A.Wody podziemne i powierzchniowe: punkty zrzutu ścieków z oczyszczalni komunalnych, punkty zrzutu nieoczyszczonych ścieków, spławy obszarowe z terenów rolnych, nieregularne spływy wód deszczowych z terenów zurbanizowanych i uprzemysłowionych; źle składowane i zabezpieczone przyzmy obornika oraz zbiorniki na gnojowicę położone w pobliżu cieków wodnych, nieprawidłowo funkcjonujące systemy urządzeń melioracyjnych; Przesięki z nieszczelnych szamb; wymywanie zanieczyszczeń z zanieczyszczonych gruntów i gleb, nadmierny pobór wód.

B.Powietrze atmosferyczne: na stan jakości powietrza atmosferycznego na terenie powiatu sztumskiego mają wpływ zanieczyszczenia pochodzące z procesów spalania paliw - zbiorowe i indywidualne ogrzewanie pomieszczeń (zanieczyszczenia: pył, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla); ze środków transportu kołowego (zanieczyszczenia: tlenki azotu, węglowodory, tlenek węgla, pył, ołów); z procesów produkcyjnych (zanieczyszczenia: węglowodory i ich pochodne, pyły siarki, siarkowodor i inne specyficzne dla danej produkcji substancje).

C.Hałas i wibracje: ocenia się, że podwyższony poziom hałasu występuje jedynie lokalnie i okresowo, głównie w okolicach głównych dróg i nie zagraża zdrowiu mieszkańców. Hałas przemysłowy również stanowi zagrożenie o charakterze lokalnym, występując głównie na terenach sąsiadujących z zakładami produkcyjnymi. Jest on kształtowany indywidualnie dla każdego obiektu. Do najpowszechniejszych i najbardziej uciążliwych źródeł hałasu należy komunikacja drogowa, szczególnie w centrach miast, otoczeniu dróg tranzytowych i na terenach intensywnej turystyki, co związane jest również ze złym stanem dróg.

D.Promieniowanie elektromagnetyczne: przypuszcza się, że na terenie powiatu sztumskiego nie występują pola elektromagnetyczne o natężeniach wyższych od dopuszczalnych. Najpoważniejszymi źródłami promieniowania elektromagnetycznego są stacje bazowe telefonii komórkowej. Jednakże promieniowanie odbywa się na dużych wysokościach, w miejscach niedostępnych dla ludzi.

E.Poważne awarie i zagrożenia naturalne: na terenie powiatu nie występują zakłady zaliczane do zakładów o dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej ani zakłady o zwiększonym ryzyku; budowlane

zagrożone katastrofami (energetyki i łączności, obiektów przechowujące substancje promieniotwórcze oraz składowiska materiałów niebezpiecznych); nie występują także zagrożenia związane z transportem wodnym lub lotniczym.

Zagrożenie powodziowe powiatu sztumskiego jest niewielkie. Przypadki mające znamię powodzi nie były groźne w skutkach, polegały na lokalnych podtopieniach terenów rolniczych.

F.Gleba: eksploatacje złóż kopalin w formie wyrobisk w przypowierzchniowej warstwie skorupy ziemskiej; zagospodarowanie gleb w sposób nieadekwatny do ich klasy bonitacyjnej; degradacja chemiczna i fizyczna gleb; niska świadomość społeczna odnośnie ochrony powierzchni ziemi i gleb. Zapisy zawarte w Programie wskazują, że nadmierne obciążenie środowiska przyrodniczego prowadzi do ograniczeń jakie są wymagane aby zmniejszyć negatywne oddziaływanie na zasoby przyrodnicze i krajobrazowe. Mieszkańcy w swoich opiniach wyrażali swoje zaniepokojenie, podkreślając jak ważną kwestią jest zachowanie walorów naturalnych środowiska przyrodniczego i ochrony krajobrazu. Potwierdzali swoje zainteresowanie i aktywne włączenie się w działania na rzecz ochrony klimatu poprzez zastosowanie urządzeń wykorzystujących energię odnawialną.

Atutem obszaru LGD są ekologicznie nieskażone tereny, lasy obfitujące w zwierzynę łowną - dziki, sarny, jelenie, oraz jeziora wspaniale nadające się do uprawiania wędkarstwa oraz sportów wodnych. Potwierdzeniem unikatowego niepowtarzalnego charakteru obszaru są opisane walory środowiska naturalnego, różnorodność formy prawnej ochrony przyrody, na co zwrócili uwagę uczestnicy debat konsultacyjnych. 65% z nich wskazało na atrakcyjne walory naturalne i krajobrazowe jako atuty niedocenione i niedostatecznie wykorzystane dla rozwoju rekreacji i turystyki. Jednocześnie mieszkańcy zwracali uwagę na ważny aspekt jakim jest ochrona środowiska naturalnego obszaru LGD. Wskazali na niski poziom edukacji ekologicznej (42% uczestników debat) wiążące się z tym zagrożenie dla terenu oraz konieczność zwiększenia działań uświadamiających negatywny wpływ działalności człowieka na środowiska.

III.2. Wprowadzenie do problematyki i określenie grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz problemów i obszarów interwencji odnoszących się do tych grup.

Diagnoza obszaru opracowana na podstawie danych statystycznych, a także szeroko prowadzonych konsultacji społecznych pozwala określić grupy defaworyzowane, które będziemy wspierać w ramach LSR. Na podstawie diagnozy wyodrębniliśmy cztery grupy. Pierwszą stanowią przedsiębiorcy. Wybór uzasadnia niski wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych w obszarze LGD, przypadających na 10 tys. mieszkańców W 2014 r. wyniósł on 772 i był o 26% niższy od średniej krajowej. Trafność wyboru potwierdza również fakt odnotowania ujemnego indeksu dynamiki rozwoju przedsiębiorczości, związany w głównej mierze ze zmniejszeniem się ogólnej liczby osób prowadzących działalność gospodarczą. Potwierdzają to również konsultacje społeczne, podczas których wskazano na dużą zależność rozwoju obszaru od rozwoju sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wspierani przedsiębiorcy, według mieszkańców, będą wpływać na spadek bezrobocia, co wpłynie na podniesienie jakości życia. Drugą defaworyzowaną grupę stanowi młodzież do 30 roku życia. Celowość wyodrębnienia tej grupy potwierdzają dane statystyczne i wysoki wskaźnik bezrobocia, wynoszący 33,6% bezrobocia. W trakcie konsultacji społecznych wskazano, że istotnym problemem jest nie tylko problem zatrudnienia, wielokrotnie demotywuujący młodzież, ale również mało możliwości innej samorealizacji, brak miejsc do spotkań i wymiany doświadczeń oraz poszerzenia umiejętności rozwojowych. Bezrobocie, jego rozmiary i cechy są jednym z najważniejszych problemów ekonomicznych i społecznych obszaru LGD. Wysoka stopa bezrobocia od wielu lat należy do najwyższych w województwie pomorskim- 27,1% (31.12.2013 r.) i to właśnie tę grupę uznano za defaworyzowaną. Cechuje się niskimi kwalifikacjami, małą aktywnością, wysokim bezrobociem kobiet. Potwierdziły to szerokie konsultacje społeczne na każdym etapie partycypacji. Kolejną, zidentyfikowaną grupą są organizacje pozarządowe. W 2014 r. ich liczba wzrosła o 30%. Podczas konsultacji społecznych, potwierdzonych raportem zgłaszano trudności i bariery jakie napotykają one podczas codziennej działalności. Głównym problemem są kwestie zarówno organizacyjne, techniczne, administracyjne, jak również niedobór odpowiednio wykwalifikowanych kadr.

Z postępowań diagnostycznych wynikają oczekiwania społeczności lokalnych oraz metody ich wspierania przez LGD w taki sposób, by ich członkowie byli aktywnymi aktorami w procesie rozwoju lokalnego.

Z badań wynika, że aktywizacja i animacja społeczności, to wieloletni proces. Do wzmocnienia partycypacji społecznej konieczna jest konsekwentna praca na rzecz budowania trwałych podstaw wzrostu kapitału społecznego. Takiego wzrostu nie da się osiągnąć, myśląc o partnerstwie i jego strategii jako serii wydarzeń kończących się oddzielnymi wynikami. W wyniku działań konsultacyjnych nastąpiło przededefiniowanie sposobu świadczenia pomocy organizacjom i grupom z sektora społecznego, aby w bardziej bezpośredni sposób odpowiadać na ich potrzeby.

Na podstawie diagnozy obszaru, danych statystycznych i przeprowadzonych konsultacji społecznych, określono 2 grupy docelowe, jakie powinny być wspierane w ramach LSR – kobiety i rolnicy.

Ponadto na podstawie diagnozy obszaru, danych statystycznych i przeprowadzonych konsultacji społecznych – poza grupami defaworyzowanymi - określono także 2 inne specyficzne grupy docelowe, jakie powinny być wspierane w ramach LSR – kobiety i rolnicy. Kobiety posiadają mniejszy dostęp do rynku pracy niż osoby płci

męskiej i stanowią 65% wszystkich osób bezrobotnych. W obrębie drugiej grupy, nierozzerwalnie związanej z rolniczym charakterem naszej LGD występuje zjawisko bezrobocia ukrytego. Jest ono trudne do oszacowania, gdyż dotyczy głównie domowników gospodarstw rolnych. Potwierdzają dotyczących liczby osób rodzin, członków rodziny użytkowników pracujących w indywidualnych gospodarstwach rolnych w stosunku do całkowitej liczby mieszkańców obszaru.

Obszary interwencji:

Obok grup defaworyzowanych oraz docelowych na podstawie analizy obszaru wyodrębniono następujące branże gospodarcze wg sekcji i działu PKD, które związane są również z potencjałem LGD:

- Branża turystyczna - SEKCJA I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznym; SEKCJA N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca (dział 79 Działalność organizatorów turystyki, pośredników i agentów turystycznych oraz pozostała działalność usługowa w zakresie rezerwacji i działalności z nią związane oraz podklasa 77.21.Z Wypożyczanie i dzierżawa sprzętu rekreacyjnego i sportowego); SEKCJA R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.
- Branża przetwórstwa przemysłowego – Dział 10 (produkcja artykułów spożywczych),
- Branża S Pozostała działalność usługowa - w szczególności dział 94 (działalność organizacji członkowskich), czyli działalność społeczna. Działalność organizacji pozarządowych, tworzenie inicjatyw oddolnych i wzmacnianie potencjału lokalnych liderów wskazywane było podczas konsultacji społecznych.

III.3. Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości

Na terenie obszaru LGD Kraina Dolnego Powiśla w 2009 roku funkcjonowało 3208 podmiotów gospodarki narodowej, z czego 170 podmiotów stanowiło sektor publiczny, natomiast 3038 sektor prywatny. W kolejnych 4 latach do roku 2013 wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej wzrosła do 3305 (to jest o 97 podmiotów). W tym samym czasie liczba podmiotów.

W strukturze zarejestrowanych podmiotów aż 92% stanowią firmy najmniejsze zatrudniające do 9 osób. Największą grupę reprezentuje branża handlowa i naprawy, następnie obsługa nieruchomości i firm oraz budownictwo i przetwórstwo przemysłowe.

Na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych wzrosła w 2009 r. w porównaniu do roku 2004 r. o ok. 10% (299 podmiotów). W analizowanym okresie największy przyrost zanotowano w 2008 r. (wzrost liczby podmiotów w stosunku do 2007 r. o 132 jednostki gospodarcze), w 2007 i w 2009 roku odnotowany spadek liczby podmiotów. W 2009 r. liczba podmiotów gospodarczych wynosiła 3208 r. jednostek i spadła w stosunku do roku poprzedniego o 11 podmiotów.

W kolejnych 4 latach od 2009 do końca 2013 (wg. stanu na 31.12) przyrost zarejestrowanych podmiotów gospodarczych był znacznie mniejszych (w porównaniu do okresu z lat 2004-2009). Świadczy o tym tylko 3% przyrost zarejestrowanych podmiotów. Na terenie obszaru LGD w 2009 roku funkcjonowało 3208 podmiotów gospodarki narodowej. Po 4 latach w 2013 r. wzrosła liczba podmiotów gospodarki narodowej do 3305 (to jest o 97 podmiotów).

Mimo istniejących trudności związanych z rozwojem w okresie od 2009 roku do 2013 na obszarze LGD miał miejsce przyrost zarejestrowanych jednostek gospodarczych o blisko 3%. Jednocześnie analiza danych w dłuższym okresie czasu pokazuje, że na obszarze istnieje duży potencjał gospodarczy pozwalający prognozować, że w istniejących dobrych warunkach i koniunkturze (jak w latach 2007 - 2008) roczny przyrost jednostek gospodarczych może wynosić maksymalnie nawet 100 jednostek gospodarczych rocznie.

Do oceny aktywności gospodarczej zastosowano wskaźnik określający liczbę podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tysięcy mieszkańców. Miara ta pozwala na względne określenie liczby firm na obszarze wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Kraina Dolnego Powiśla.

Liczba podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności wynosiła w 2009 r. obszarze LGD 769 jednostek gospodarczych. Dla porównania w województwie pomorskim w tym samym okresie wskaźnik ten wynosi 1118 jednostek, w Polsce 981 jednostek, a w na sąsiadującym z obszarem LGD powiatach sąsiednich tj. malborskim, tczewskim i kwidzyńskim odpowiednio 951, 871 i 931 w 2009 r.

W okresie od 01.01 2010 roku do 31.12.2013 r. nastąpił nieznaczny wzrost rejestracji podmiotów na obszarze LGD do 777 (o 8 jednostek gospodarczych na 10 tys. mieszkańców, czyli o 1%). Dla porównania w tym samym okresie zarówno w województwie pomorskim jak i w całym kraju zaobserwowano 10% wzrost rejestracji podmiotów gospodarczych.

W ostatnim okresie 4 lat od roku 2009 nastąpił wyraźny spadek dynamiki rejestracji podmioty gospodarcze zarejestrowanych w rejestrze REGON na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla. Mimo że nie obniżyła się liczba zarejestrowanych podmiotów ale utrzymuje się na praktycznie nie zmienionym poziomie 769 – 777 na 10 tys. mieszkańców. Na obszarze LGD występuje gmina, w której zaobserwowano najniższy wskaźnik zarejestrowanych podmiotów (gmina Mikołajki Pomorskie 495 jednostek gosp. Na 10 tys. mieszkańców). Możemy więc mówić o bardzo niskim poziomie aktywności związanej z działalnością gospodarczą na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla, w którym dominującą formą działalności jest rolnictwo.

W województwie pomorskim liczba firm jest stale wyższa od średniej krajowej. W latach 2004-2007 różnica ta wynosiła ok. 80 firm, w 2008 r. – 99 firm, a w 2009 r. 137 jednostek gospodarczych, w 2014 r. 122 jednostek

gospodarczych. Natomiast liczba podmiotów na 10 tys. mieszkańców na obszarze LGD była w 2009 r. o 22%, w 2014 r. o 26% niższa od średniej krajowej.

Podmioty gospodarcze według sektorów własnościowych.

Bilans zamknięcia na 31.12. 2013 roku dla obszaru LGD to 3305 podmiotów gospodarczych ogółem, z czego ponad 5% stanowiły podmioty gospodarcze funkcjonujące w sektorze publicznym. Niemal 95% jednostek gospodarczych to przedsiębiorstwa działające w sektorze prywatnym. Struktura ta jest zbliżona do struktury własnościowej podmiotów, jaką możemy zaobserwować w województwie pomorskim czy w skali ogólnopolskiej, gdzie w sektorze prywatnym funkcjonuje niemal 97% wszystkich przedsiębiorstw.

W analizowanym okresie do końca 2103 r roku odnotowany został ujemny indeks dynamiki, związany w głównej mierze ze zmniejszeniem się w tym czasie ogólnej liczby osób prowadzących na obszarze LGD własną działalność gospodarczą. Dotyczy to osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą (z 2275 jednostek w 2006 r. do 2246 podmiotów w 2007 r. oraz z 2366 jednostek w 2008 r. do 2338 w 2009 r. i 2320 w 2013 r.). Spośród 182 jednostek sektora publicznego, które były zarejestrowane w Głównym Urzędzie Statystycznym na koniec 2013 roku na obszarze LGD aż 95% podmiotów stanowiły państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego.

W sektorze prywatnym, podobnie jak w strukturze ogólnopolskiej, dominujący udział stanowiły osoby fizyczne prowadzące samodzielnie pozarolniczą działalność gospodarczą. Te najprostsze struktury formalno-prawne stanowią na obszarze LGD 70% ogółu funkcjonujących podmiotów tego sektora w 2013 r., wobec odpowiednio 77% w 2009 r. W skali województwa pomorskiego i całej Polski sytuacja ta jest podobna – udział działalności gospodarczych w ogóle zarejestrowanych w bazie REGON podmiotów gospodarczych na koniec 2009 roku wynosił odpowiednio 72% i 73%.

Struktura organizacyjno-prawna funkcjonujących podmiotów, w której przeważający udział stanowią drobni przedsiębiorcy prowadzący własną działalność gospodarczą jest z jednej strony korzystna, gdyż nie prowadzi do monopolizowania relacji rynkowych pomiędzy przedsiębiorcami, buduje właściwe fundamenty konkurencji wolnorynkowej, jak również skutecznie wpływa na dywersyfikację ryzyka związanego z przetrwaniem elastycznych, małych i mobilnych przedsiębiorstw. Tak duży udział małych firm wpływa również na stabilność lokalnej gospodarki. Mniejsze firmy są bardziej elastyczne i łatwiej adaptują się do zmiennych realiów rynku, co jest ważne szczególnie w czasie kryzysu.

Z drugiej jednak strony tego typu drobna przedsiębiorczość niestety w czasach kryzysu może w większej mierze ulegać problemom związanym z utrzymaniem płynności finansowej, pozyskaniem źródeł finansowania bieżącej działalności operacyjnej oraz uchronieniem się przed pułapką reakcji łańcuchowej związanej z niewypłacalnością większych kooperantów. Sytuację tę jednak należy rozpatrywać w szerszej perspektywie i na pewno, z uwagi na tożsamą strukturę podmiotów gospodarczych funkcjonujących w skali ogólnopolskiej, nie można przesądzać, iż na obszarze LGD mamy do czynienia z sytuacją niestandardową.

Drugą grupę firm obszaru LGD, zidentyfikowaną pod względem liczebności, stanowią spółki handlowe stanowiące zarówno w 2009 r. jak i 2013 r. około 5% podmiotów sektora prywatnego tego obszaru. Warto zauważyć, iż w porównaniu z liczebnością tych podmiotów w skali ogólnopolskiej i w skali województwa pomorskiego (8% i 9% ogółu zarejestrowanych w REGON jednostek gospodarczych) liczba tych podmiotów na obszarze LGD jest relatywnie niska.

Liczba spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego w 2009 r. na obszarze LGD w sektorze prywatnym ogółem wyniosła 0,82% ogółu zarejestrowanych w tym sektorze jednostek gospodarczych (25 spółek handlowych z udziałem kapitału zagranicznego). W 2013 r. wzrósł on do 0,99%(33 spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego). Jednak jest to nadal dość niski poziom biorąc pod uwagę, że w województwie pomorskim wskaźnik ten wynosi 1,7%, a w Polsce 1,8%.

Podmioty gospodarcze według klas wielkości.

Przedsiębiorstwa obszaru Lokalnej Grupy Działania Kraina Dolnego Powiśla cechuje relatywnie niskie zatrudnienie. Najwięcej firm funkcjonujących na tym obszarze to mikroprzedsiębiorstwa. W 2014 r. było zarejestrowanych 3063 mikroprzedsiębiorstw. Od 2004 roku liczba mikroprzedsiębiorstw wzrosła o 345 jednostek gospodarczych. Mikroprzedsiębiorstwa stanowiły w omawianym okresie 93% wszystkich zarejestrowanych jednostek gospodarczych na obszarze LGD.

Liczba firm zatrudniających od 10 do 49 pracowników (małe przedsiębiorstwa) wyniosła w 2009 r. 178, co stanowiło niemal 5,4 % wszystkich funkcjonujących na tym terenie jednostek gospodarczych. W okresie omawianych 10 lat liczba małych przedsiębiorstw wahała się w granicach od 164 (w 2004 r.) do 188 (w 2009). Na koniec 2014 roku ich liczba uległa zmniejszeniu o 10 jednostek gospodarczych.

Udział małych firm w ogóle działających na terenie LGD przedsiębiorstw jest wyższy od wskaźników dla całego województwa pomorskiego i dla Polski, które wynoszą 4%.

Na obszarze LGD liczba średnich przedsiębiorstw (zatrudniających od 50- 249 pracowników) systematycznie wzrasta, z 25 w 2004 r. do 36 jednostek gospodarczych w 2014 r. (o 44%). Udział tej grupy firm stanowi tylko 1,1

% wszystkich przedsiębiorstw działających na obszarze (w województwie pomorskim mamy odpowiednio 0,75%, a w Polsce 0,79%).

Liczba firm zatrudniających ponad 250 osób wyniosła do 2013 r. dwa, co stanowiło 0,06% ogółu firm na obszarze LGD. W 2014 roku pozostała jedna jednostka, z tego powodu omawiany wskaźnik obniżył się do wartości 0,03. Udział firm dużych w strukturze wszystkich podmiotów gospodarczych jest na obszarze LGD na niższym poziomie niż w województwie pomorskim - 0,09% czy w Polsce 0,11%.

Można uznać, że taka sytuacja powoduje, iż gospodarka jest bardziej stabilna i mniej zagrożona nagłą zapaścią z powodu ewentualnej upadłości jednego z zakładów. W długim horyzoncie czasu zauważalna jest zarówno na poziomie Polski, jak również województwa pomorskiego, wyraźna tendencja malejącej liczby największych podmiotów gospodarczych, w których zatrudnienie znajdowało do 999 pracowników.

Dynamika 2004 – 2014

Wyszczególnienie/klasa wielkości podmiotu gospodarczego*	Mikro- 0-9	Małe- 10-49	Średnie- 50-249	Duże- 250- 999	Ogółem 0-999
Dynamika/przyrost lub ubytek podmiotów gospodarczych latach 2004 – 2014	345	14	11	-1	369

* mierzona liczbą zatrudnianych pracowników

Źródło: Obliczenia własne. GUS Bank Danych Lokalnych; Dane dla jednostki podziału terytorialnego. <http://stat.gov.pl/>

Na obszarze Lokalnej Grupy Działania dominują podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007:

Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle- 23% ogółu zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w ramach sektora prywatnego (724 jednostki), **F**- Budownictwo, 18% ogółu zarejestrowanych podmiotów (554 jednostki), **C** - Przetwórstwo przemysłowe, 10% ogółu zarejestrowanych podmiotów (295 jednostek), **L**- Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, 8% ogółu zarejestrowanych podmiotów (249 jednostek), **S i T**- Pozostała działalność usługowa; Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; Gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, 7,9 % ogółu zarejestrowanych podmiotów (245 jednostek), oraz **Q**- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, 6 % ogółu zarejestrowanych podmiotów (188 jednostek).

W analizowanym okresie (pomiędzy 2009 a 2014 r.) największy przyrost podmiotów gospodarczych zanotowano w sekcji Q- Opieka zdrowotna i pomoc społeczna. W omawianym okresie nastąpił przyrost o 43 jednostek z 145 do 188. Następnie w sekcji F- Budownictwo o 25 jednostek gospodarczych, oraz sekcji – L Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości o 19 jednostek.

Od 2009 roku zaobserwowano wyraźny spadek jednostek gospodarczych w sektorze prywatnym w ramach sekcji C- Przetwórstwo przemysłowe, spadek o 39 jednostek gospodarczych. sekcja- H Transport i gospodarka magazynowa o 29 jednostek, sekcja- K Działalność finansowa i ubezpieczeniowa o 23, oraz sekcja- A Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo o 18 jednostek gospodarczych.

Struktura gospodarki obszaru LGD jest odmienna od struktury gospodarki województwa pomorskiego. Cechuje się ona ponadprzeciętnym znaczeniem sektora rolnictwa oraz mniejszą rolą sektora usług rynkowych. Znaczenie sektora przemysłu oraz budownictwa mierzone udziałem pracujących w sektorze w liczbie pracujących ogółem odbiega od średniego poziomu w województwie pomorskim. Aktywność gospodarcza mierzona liczbą podmiotów zarejestrowanych w rejestrze REGON jest niższa od przeciętnej wojewódzkiej oraz średniej ogólnopolskiej. To efekt niższego poziomu urbanizacji. Niemniej procentowy przyrost liczby przedsiębiorstw obserwowany w ostatnich latach zmniejsza dystans dzielący obszar LGD oraz województwo pomorskie. Potwierdzają to również wyniki badań ankietowych mieszkańców, gdzie wskazano jedną z głównych potrzeb obszaru LGD dalszy rozwój przedsiębiorczości (37%), w odniesieniu do kwestii przetwórstwa lokalnego- z badań ankietowych, konsultacji społecznych oraz warsztatów strategicznych wynika, że niewykorzystany jest potencjał przetwórstwa rolno-spożywczego, zwłaszcza w kontekście ponadprzeciętnego znaczenia sektora rolniczego oraz przy bardzo dobrych warunkach glebowych. Wnioski jakie jawią się po przeprowadzonych konsultacjach społecznych to widoczny bardzo niski udział wytwarzania, sprzedaży przetwórstwa lokalnych produktów w gospodarce obszaru LGD. Na konsultacjach społecznych przedsiębiorcy podkreślali również bardzo duże zagrożenie dla zmian gospodarczych ze strony nadmiernej biurokracji i migracja najbardziej przedsiębiorczych mieszkańców

Podczas konsultacji mieszkańcy wskazywali także na zagrożenia związane z warunkami ubiegania się o dotacje UE. W tym zakresie dzielili się obawami dotyczącymi zmieniających się zasad i przepisów prawnych dotyczących wdrażania funduszy UE w Polsce, w tym zupełnie nowych zasad ubiegania się o wsparcie w ramach działalności LEADER. Zgłaszali potrzebę konsultacji w przyszłości prowadzonych dotychczas przez LGD działań szkoleniowych w zakresie aplikowania przez nich o środki. Potwierdzają to zarówno badania ankietowe, spotkania konsultacyjne, podczas których mieszkańcy dzielili się swoimi obawami i wskazywali na potrzebę udziału w różnych formach wsparcia doradczego i szkoleniowego ze strony LGD.

Niemal na wszystkich konsultacjach mieszkańcy podkreślali silny a zarazem negatywny wpływ peryferyjnego położenie LGD względem całości województwa pomorskiego (drugi brzeg Wisły). To połączenie z relatywnie słabą dostępnością komunikacyjną (m.in. dogodnych połączeń z Trójmiastem, brak funkcjonującej kolei) powoduje marginalizację powiatu i blokowanie możliwości rozwoju gospodarczego. Jednocześnie mieszkańcy zwracali

uwagę na pozytywne zmiany w zakresie połączeń komunikacyjnych (prywatne formy przewozowe) i remont drogi 515.

Z bilansu spotkań konsultacyjnych wyłania się jednak lista szans, które przy dobrze wypracowanej strategii mają możliwość powodzenia. Wśród nich najistotniejsze to: możliwość rozwoju przetwórstwa rolno- spożywczego, możliwość rozwoju zaawansowanych usług około zdrowotnych jako odpowiedź na trendy demograficzne.

Na warsztatach i konsultacjach społecznych zwracano uwagę na potrzebę uczestnictwa w procesie tworzenia elementów budżetowania zadaniowego przedsiębiorców i samorządowców i skuteczne informowanie o podejmowanych decyzjach.

III.4. Opis rynku pracy

Stopa bezrobocia na obszarze na obszarze Lokalnej Grupy Działania Kraina Dolnego Powiśla należy do jednej z najwyższych w województwie pomorskim, w 2013 r. wynosiła 27,1%², końcu 2014 r. obniżyła się, ale jej poziom był bliski ¼ osób w wieku produkcyjnym i wynosił 23,3%. W trudnej sytuacji są kobiety, osoby młode oraz osoby w wieku powyżej 50 r. życia. Szczególnym problemem jest niedostosowanie kwalifikacji osób bezrobotnych oraz wymagań rynku pracy.

Tabela. Bezrobotni zarejestrowani i stopa bezrobocia w 2013 r. (31.12)

Wyszczególnienie	Bezrobotni zarejestrowani							Stopa bezrobocia rejestrowanego w %
	ogółem	zamieszkali na wsi	dotychczas niepracujący	z liczby ogółem			posiadający prawo do zasiłku	
				absolwenci	zwolnieni z przyczyn dotyczących zakładu pracy			
				razem	w tym szkół wyższych			
Województwo	114148	51511	16483	6020	1213	5805	18306	13,2
Podregion starogardzki	31643	16412	4785	1762	244	1523	4602	18,3
LGD	3329	2258	550	164	23	194	593	27,1
LGD	100%	68%	17%	5%	1%	6%	18%	x

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344

Duży odsetek bezrobotnych to bezrobotni długotrwale – ich aktywizacja wiąże się ze sporymi trudnościami, wymaga wysokich kosztów. Poważnym problemem dla lokalnej gospodarki jest także brak dostępności odpowiednio wykwalifikowanych i wykształconych kadr. Lokalni przedsiębiorcy narzekają duże trudności w pozyskaniu wykwalifikowanych robotników.

Tabela Bezrobotni zarejestrowani według wieku w 2013 r. (31.12)

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	W wieku				
		24 lata i mniej	25-34	35-44	45-54	55 lat i więcej
Województwo	114148	21566	31686	23313	21367	16216
Podregion starogardzki	31643	6745	8806	6255	5898	3939
LGD	3329	665	890	717	668	389
LGD= 100%	x	20%	27%	22%	20%	12%

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344

Szczególnie trudna sytuacja dotyczy grupy wiekowej powyżej 45 roku życia (32% osób bezrobotnych) oraz osób młodych do 25 roku życia (20% bezrobotnych). Powodem utrzymywania się tego wskaźnika bezrobotnych w grupie wiekowej 18-24 lata może być niedostosowanie struktury i poziomu kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Tabela Bezrobotni zarejestrowani według poziomu wykształcenia w 2013 r. (31.12)

² Źródła: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy; 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku; Gdańsk, grudzień 2014; S.S.344.

WYSZCZEGÓLNIENIE	Ogółem	Z liczby ogółem - z wykształceniem				
		wyższym	Średnim		zasadniczym zawodowym	gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym
			Zawodowym	Ogólnokształcącym		
Województwo	114148	12141	23203	12898	33233	32673
Podregion starogardzki	31643	1993	6072	3596	10252	9730
LGD	3329	164	644	315	1104	1102
LGD	100%	5%	19%	9%	33%	33%

Źródło: Województwo Pomorskie - podregiony, powiaty i gminy - 2014. Urząd Statystyczny w Gdańsku, Gdańsk, grudzień 2014; s. s. 344

Analiza danych statystycznych od roku 2004 dotycząca sytuacji kobiet na rynku pracy obszaru LGD Kraina Dolnego Powiśla wskazuje, że na koniec 2014 roku liczba bezrobotnych kobiet mimo, że zmalała do 1762 osób, to stanowią one 65% wszystkich osób bezrobotnych. W tej sytuacji kobiety bezrobotne na obszarze LGD należy zaliczyć do osób zagrożonych wykluczeniem społecznym ze względu na mniejszy dostęp do rynku pracy niż osoby płci męskiej.

Kolejną niepokojącą cechą rynku pracy na obszarze Lokalnej Grupy Działania jest udział osób długotrwale bezrobotnych. W ogólnej licznie bezrobotnych stanowią oni 36%. Są to osoby pozostające bez pracy (tj. pozostające w rejestrze osób bezrobotnych) łącznie przez okres ponad 12 miesięcy w okresie ostatnich 2 lat. Aktywizacja tych osób napotyka na największe trudności, jest również bardzo kosztowna, wymaga wsparcia nie tylko doradcy zawodowego lecz również psychologa.

Zatrudnienie na obszarze LGD w latach 2004-2008 wzrastało szybciej niż w całym kraju i województwie, w 2009 r. nastąpił jednak spadek zatrudnienia o skali dużo wyższej niż w województwie i w Polsce. Niepokojące jest zjawisko spadającego poziomu zatrudnienia kobiet w powiecie sztumskim (w 2009 r.). W całym województwie oraz w kraju udział kobiet w strukturze zatrudnienia systematycznie rośnie. Przyczyny pogłębiającej się dysproporcji w poziomie zatrudniania mężczyzn i kobiet wskazuje diagnoza i dane statystyczne, które potwierdzają, że grupę docelową wspieraną w ramach LSR powinny stanowić kobiety.

Niekorzystnym zjawiskiem jest niskie wykształcenie lub jego brak wśród osób bezrobotnych- 66% (31.12.213 r.) zarejestrowanych osób bezrobotnych posiada kwalifikacji na poziomie szkoły zasadniczej zawodowej, gimnazjalnej i podstawowej, co znacznie utrudnia im odnalezienie się na rynku pracy. Wykształcenie na poziomie wyższym lub średnim ogólnym, średnim zawodowym znacznie ułatwi znalezienie pracy- 5%

Duże oczekiwania w tworzeniu nowych miejsc pracy w obszarze LGD związanych jest z rozwojem Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej w Sztumie. Jest to wydzielona część terytorium kraju, w której działalność gospodarcza może być prowadzona na preferencyjnych warunkach. Zajmuje powierzchnię 12,47 ha i zlokalizowana jest w sąsiedztwie drogi krajowej nr 55 (Stolno – Nowy Dwór Gdański). Podstrefa posiada niezbędną infrastrukturę obejmującą drogi, kanalizację, gaz ziemny, energię elektryczną, infrastrukturę teleinformatyczną.

Pierwsze tereny zostały przekazane inwestorom w październiku 2010 roku. Obecnie do zainwestowania pozostała wyłącznie jedna nieruchomość gruntowa o powierzchni 2 ha. Pozostałe nieruchomości zostały sprzedane prywatnym inwestorom.

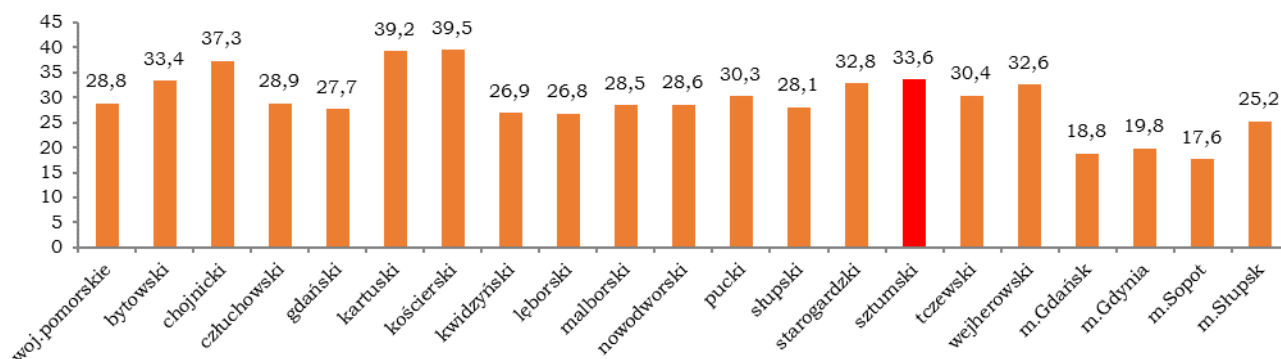
Pomorska Strefa Ekonomiczna: Oferuje inwestorom system zwolnień podatkowych zgodnych z ustawą o specjalnych strefach ekonomicznych i prawodawstwem unijnym., zapewnia szybką, profesjonalną i zycziwą obsługę inwestora na każdym etapie negocjacji, a także po jego wejściu do Strefy, wydaje decyzje administracyjne w pierwszej instancji z zakresu prawa budowlanego dla większości terenów położonych w Strefie, ułatwia kooperowanie z firmami już działającymi na terenie Strefy, Współpracuje z regionalnym otoczeniem gospodarczym, naukowym i kulturalnym.

W sytuacji nadmiaru dostępnych pracowników rynek pracy obszaru LGD jest zdecydowanie rynkiem pracodawcy. Potwierdzają to konsultacje społeczne z mieszkańcami obszaru LGD, gdzie z jednej strony jest wysokie strukturalne bezrobocie, przy dużej liczbie niewykwalifikowanej siły roboczej- pracowników zdolnych wykonywać najprostsze czynności. Konsultacje społeczne pokazały również, że osoby takie często nie chcą pracować, są przyzwyczajone do pobierania zasiłków. Mieszkańcy podkreślali brak promocji przedsiębiorczości.

Podczas konsultacji społecznych, warsztatów strategicznych oraz badań ilościowych podpartych danymi statystycznymi, mieszkańcy zakwalifikowali do grupy defaworyzowanej młodzież (76% badanych). W czasie wywiadów i spotkań z młodzieżą dało się wyczuć niezmienny pesymizm respondentów i chęć opuszczenia regionu w przyszłości. W tej grupie wiekowej istnieje wyraźna potrzeba poprawy całkowitych potrzeb zrównoważonego rozwoju. Z przeprowadzonej wśród badanych osób analizy wynika, że szansa, która dostrzegana jest przez młode pokolenia będące w wieku produkcyjnym to stawianie na rozwój osobisty i ukierunkowanie regionu na rozwój innowacyjny i wyspecjalizowany oparty o specyfikę obszaru Dolnego Powiśla np. turystykę. Jednak bez bazy w postaci centrów szkolenia, inkubatorów przedsiębiorczości, baz noclegowo turystycznych a

zwłaszcza klarownej i spójnej, widocznej na zewnątrz oferty LGD na plan pierwszy wysuwa się zagrożenie związane z masowym odpływem młodych ludzi do większych ośrodków miejskich. Jak wynika z konsultacji społecznych z młodzieżą brak chęci powrotu do „małej ojczyzny” związany jest z niewielkimi możliwościami rozwoju i brakiem zaplecza nie tylko gospodarczego i logistycznego, ale i miejsc rozrywek i samorozwoju. Mieszkańcy wskazali, że należy zaplanować działania angażujące młodzież, która będzie korzystać ze wsparcia LGD i będzie się z nim w przyszłości identyfikować.

Wykres Udział osób w wieku do 30 lat w ogólnej liczbie bezrobotnych w powiatach na tle województwa pomorskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych WUP w Gdańsku.

III.5. Przedstawienie działalności sektora społecznego.

Obszar LGD „Kraina Dolnego Powiśla” obejmujący teren Powiatu sztumskiego charakteryzuje się dużym, wręcz skrajnym zróżnicowaniem kapitału społecznego. Z jednej strony część kapitału społecznego charakteryzuje się dużą aktywnością społeczną i przedsiębiorczością. Z drugiej strony znacząca część społeczności zagrożona jest wykluczeniem społecznym lub wręcz zalicza się do grona osób wykluczonych. Zaszłości historyczne w sposób znaczący wpływają na obszar. W szczególności wysiedlenia, ludności niemieckiej, które nastąpiło po II wojnie światowej zaburzyły naturalny rozwój społeczny. W latach czterdziestych ubiegłego wieku tereny wyludnione były regularnie grabione. W latach pięćdziesiątych nastąpiło intensywne osadnictwo repatriantów z terenów wschodnie Polski, należących już do ZSRR oraz ludności wysiedlonej z Bieszczad w ramach Akcji „W”. W późniejszych latach na obecnym obszarze LGD, przymusowo osiedlano ludzi, którzy byli „niewygodni” dla państwa totalitarnego. To wszystko powodowało zamykanie się ludzi, rosnącą nieufność. Jest to jedna z zasadniczych przyczyn niskiej aktywności społecznej obszaru objętego LSR, ale jednocześnie wielokulturowość jest zasobem, który można wykorzystać tworząc nową tożsamość obszaru.

Aktywność kapitału społecznego widoczna jest w szczególności w coraz większej ilości działających na terenie LGD organizacji pozarządowych. Na koniec roku 2012 takich organizacji było 98, z czego 26 % stanowiły organizacje zajmujące się sportem oraz Ochotnicze Straże Pożarne – 27 %. Obecnie na obszarze LGD działa wg. danych na 31.12. 2014 r. 131 organizacji pozarządowych i społecznych³, 34 spółdzielnie i 6 fundacji.

Wśród funkcjonujących organizacji, zdaniem mieszkańców, uczestników debat strategicznych i konsultacji społecznych znacząco zwiększyła się liczba organizacji działających szczególnie na terenach wiejskich. Ich zakres działania nie koncentruje się już w tak dużym procencie na sporcie i działalności Ochotniczych Straży Pożarnych, lecz dotyczy szeroko pojętej aktywności na rzecz lokalnej społeczności. Aktywność ta dotyczy zarówno typowych działań integracyjnych, jak i edukacyjnych, szkoleniowych, szerzenia lokalnej kultury, czy też propagowania aktywnych form wypoczynku. W wielu miejscowościach powstały wręcz wyspecjalizowane stowarzyszenia lub koła gospodyń wiejskich, promujących lokalną wieś poprzez działalność kulinarną, artystyczną udział w targach, konkursach i różnorodnych imprezach (Stowarzyszenie mieszkańców Nowin i Nowca, Koło gospodyń Wiejskich z Czernina).

Aktywność grup społecznych wzrosła także na obszarze miast obszaru LGD Kraina Dolnego Powiśla. Widoczne jest to przykładowo w działalności aktywnych grup osiedlowych na terenie miasta Dzierzgonia czy też działalności LKS „Zantyr” ze Sztumu, organizującego imprezy sportowe dla kilkuset zawodników, nie licząc ogromnej ilości mieszkańców z zapalem kibicujących sportowcom.

Należy podkreślić, że w ostatnich latach na wykorzystanie potencjału społeczności zamieszkującej obszar Powiatu Sztumskiego ogromny wpływ miała działalność stowarzyszenia LGD „Kraina Dolnego Powiśla” i związane z tym możliwości pozyskania środków z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich. Zmobilizowało to grupy społeczne do przygotowania i zrealizowania dużej ilości projektów oraz wpływało docelowo na formalizowanie się działalności mieszkańców poprzez zakładanie organizacji pozarządowych.

³Źródło: Obliczenia własne. GUS Bank Danych Lokalnych; Dane dla jednostki podziału terytorialnego. <http://stat.gov.pl/>

W Powiecie Sztumskim, czyli jednocześnie na obszarze LGD działa również Rada Organizacji Pozarządowych, do której należy znaczna liczba organizacji pozarządowych z tego terenu.

Warto również podkreślić coraz większą rolę wolontariatu działającego na terenie Powiatu Sztumskiego, w szczególności na obszarze Miasta i Gminy Sztum np. *Stowarzyszenie Pomocy Osobom Przewlekłe Chorym „Dar Serca”*.

Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne w roku 2014 to 171 jednostek tj. wzrost o 30 organizacje w porównaniu do roku 2009 (141 organizacji). Rozszerzony opis działalności sektora społecznego, w tym integracja, struktura sektora, liczba i rozkład organizacji pozarządowych na obszarze partnerstwa, stopień rozwoju społeczeństwa obywatelskiego został opracowany po konsultacjach z organizacjami pozarządowymi, w gminach oraz spotkaniami tematycznymi uwzględniającymi partycypacyjny charakter pracy nad Lokalną Strategią Rozwoju Kraju Dolnego Powiśla.

Na tym etapie prac nad LSR poniżej przedstawiono zidentyfikowane wnioski i rekomendacje związane z działalnością organizacji pozarządowych na obszarze wdrażania LSR. Ponadto przedstawiono wnioski z opracowania⁴ nt.: „Badanie aktywności organizacji pozarządowych z obszaru powiatu sztumskiego za okres 2011-2015, opracowane przez Centrum badań i analiz rynku. Celem badań było poznanie aktywności organizacji pozarządowych z terenu wdrażania Lokalnej Strategii Rozwoju

Metoda partycypacyjna z NGO oraz warsztaty liderki umożliwiły zbudowanie planów działania, w których sprecyzowane zostały potrzeby pozyskania dofinansowania ze środków z UE w ramach programu LEADER-środki te miałyby być przeznaczone na rozwój ogólnodostępnej infrastruktury turystycznej, czy rekreacyjnej, na zachowanie dziedzictwa lokalnego czy wzmocnienie kapitału społeczności lokalnej.

W związku z tym, że organizacje zgłaszają niedobory w sprzęcie i wyposażeniu specjalistycznym znaczny ich odsetek chciałoby pozyskiwać środki z programu LEADER właśnie na taką infrastrukturę.

Największe bariery, na jakie napotykać organizacje dotyczą finansów, zasobów kadrowych oraz trudności administracyjnych. Rządziej wskazywane bariery to brak współpracy z JST, brak wyposażenia siedziby, brak świadomości wśród społeczności lokalnej. Duża część organizacji podejmuje różnego rodzaju środki zaradcze, aby przewyciężyć omówione bariery – prowadzenie rozmów z odpowiednimi władzami, dialog i uświadamianie społeczności lokalnej, dostosowanie się do realiów i potrzeb, uczestniczenie w szkoleniach, próbujemy szukać sponsorów we własnym zakresie, intensywnie reklamując swoją działalność.

Członkowie NGO najczęściej wsparcie, jakiego by oczekiwali to ułatwienie dostępu do środków finansowych z UE, ponadto istotne jest ich zdaniem prowadzenie dialogu ze społecznością lokalną, poprawienie współpracy z JST i biznesem, większy dostęp do szkoleń, wyjazdów promujących organizację itp.

W przyszłości przedstawiciele NGO na obszarze LGD Kraina Dolnego Powiśla chcieliby podnosić swoje kwalifikacje np. w zakresie pozyskiwania środków publicznych na działalności, finansów i księgowości czy zarządzania organizacją. Jednocześnie organizacje słabo lub bardzo słabo oceniają współpracę z podmiotami – najslabiej z mediami, i biznesem.

Podkreślano potrzeby zachęcanie mieszkańców obszaru do większego zaangażowania w działania prospołeczne a co za tym idzie wspierania organizacji 3-go sektora (więcej osób chętnych do współpracy) może odbywać się poprzez wsparcie merytoryczne, promocję działania NGO.

Warto projektować takie narzędzia wsparcia, aby oprócz potrzeb materialnych zapewniać także etaty dla osób współpracujących z NGO. Możliwość zatrudnienia w organizacji pozwoli przyciągać nowe osoby – część przedstawicieli społeczności lokalnej zapewne chciałaby się zaangażować w działania NGO jednak, aby móc poświęcić organizacji dużo czasu może nie mieć wtedy możliwości podejmować działań mających na celu zdobycie środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb.

Trudności w finansowaniu działań organizacji to problem sygnalizowany przy okazji spotkań konsultacyjnych. Konieczne jest ułatwianie dostępu organizacjom do różnych grantów, projektów gdzie mogą zdobyć dofinansowanie ze środków krajowych i unijnych.

Na konsultacjach społecznych wskazano na konieczność organizowania forum aktywności lokalnej, gdzie lepiej radzące sobie finansowo organizacje mogłyby wymieniać się z doświadczeniami z innymi podmiotami, doradzać jak poprawić sytuację finansową, jak przebrnąć przez różnego rodzaju formalności przy staraniu się o dofinansowanie. Ponadto w związku z tym, że barierą, z jaką spotykają się organizacje są też trudności administracyjne – być może konieczne jest organizowanie szkoleń i/lub tworzenie punktów konsultacyjnych (na wzór inkubatorów przedsiębiorczości) gdzie nowopowstałe organizacje lub gorzej sobie radzące z interpretacją przepisów mogłyby otrzymać w tym zakresie wsparcie.

⁴ Źródło: Raport końcowy. Badanie aktywności organizacji pozarządowych z obszaru powiatu sztumskiego za okres 2011-2015. ASM Centrum badań i analiz rynku. Opracowano na zlecenie Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania "Kraina Dolnego Powiśla"; Czerwiec 2015. S.S 64.

Członkowie NGO podczas konsultacji społecznych wskazywali na ważny aspekt dla ich działań jakim jest dialog z innymi podmiotami – warto, aby organizować np. kilka razy w roku spotkania NGO, JST, mediów, biznesu i związków wyznaniowych poświęcone danemu tematowi (np. rynek pracy, kultura, turystyka, sport i rekreacja, wsparcie młodzieży, wsparcie seniorów, rodzin wielodzietnych).

NGO mogłyby prezentować swoje pomysły na aktywność związaną z daną dziedziną, zaś poszczególne grupy podmiotów mogłyby wskazywać, jak mogą wspierać JST lub czego od nich oczekują. Taka wymiana wiedzy, pomysłów czy omówienie możliwości ich realizacji może być bardzo pomocna. Także mieszkańcy obszaru mogliby uczestniczyć w tego typu spotkaniach, aby przedstawiać dane problemy z perspektywy społeczności lokalnej.

Ta grupa podmiotów i osób jest szczególnie ważna i cenna. Jej cele ogniskują się na pożytku publicznym a umiejętności partycypacyjnego działania są na wyższym poziomie niż przeciętna populacja co potwierdza, że NGO uznać należy za grupę defaworyzowaną (wskazało na to 47% badanych).

III.6. Opieka społeczna

Obszar LGD charakteryzuje się dużą liczą osób objętych opieką społeczną. W roku 2013 było to 2106 gospodarstw domowych korzystających z pomocy społecznej tzn. 6346 osób. Na 1000 osób przypadało 142 osoby, przewyższając tym samym wskaźnik Polski (83) oraz województwa pomorskiego (87).

W roku 2013 Liczba dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny wynosiła 3734 osób i stanowiło to 42,10% w stosunku do wszystkich dzieci w tym wieku. W porównaniu do Polski (30,2%) i województwa pomorskiego (30,5%) był to wskaźnik wysoki. Od roku 2009 wskaźnik ten wykazuje tendencję spadkową (z 54,0%).

Wydatki na pomoc społeczną w roku 2013 na obszarze LGD kształtowały się na poziomie 10,75% ogółem. Wskaźnik ten był niższy w porównaniu z Polską (13,36%), województwem, pomorskim (13,79%) wynik ten był niższy. W 2014 r. dochód budżetów gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na jednego mieszkańca wynosił 3.548,4 zł, podczas gdy w Polsce 3.971 zł, w województwie pomorskim – 4.274,62 zł. Udział dochodów własnych w dochodach ogółem gmin obszaru LGD w roku 2014 był niższy niż w Polsce (55,37%), województwie pomorskim (54,74%) i wynosił 36,6%.

Dochody podatkowe obliczone jako średnia z gmin wchodzących w skład LGD w przeliczeniu na jednego mieszkańca w 2013 r. wyniosły 716,96 zł, gdzie w kraju - 1.435,18 zł, a w województwie pomorskim - 1.221,68 zł.

III.7. Opis dziedzictwa kulturowego, zabytków.

Jednym z najważniejszych czynników decydujących o wewnętrznej spójności obszaru LGD jest dziedzictwo kulturowe i zabytki.

Wybrane fakty historyczne potwierdzają ten fakt:

- W średniowieczu Ziemię Sztumską (obszar LGD) zamieszkiwało pruskie plemię Pomezanów, Słowianie oraz (od XIII wieku) koloniści niemieccy, którzy przybyli wraz z Zakonem Krzyżackim. Główne grody pruskie znajdowały się w Sztumie i Starym Dzierzgoniu.
- Kolonizacja niemiecka zapoczątkowana została roku 1280. Wtedy też rozpoczęła się kolonizacja polski. Ziemia Sztumska weszła w skład komturstwa malborskiego powołanego po zlikwidowaniu komturii zantyrskiej.
- Zakon Krzyżacki panował na omawianym obszarze aż do zakończenia wojny trzynastoletniej i podpisania pokoju toruńskiego w 1466 roku.
- Po roku 1466 wójtostwo sztumskie i ziemia dzierzgońska weszły w skład województwa malborskiego, będącego częścią Prus Królewskich, znajdujących się pod panowaniem polskim aż do 1772 roku.
- Sztum w XVI-XVIII wieku był miejscem obrad sejmików szlacheckich województwa malborskiego, ponieważ szlachta nie chciała obradować u boku wojewody. W XVII wieku na ziemi sztumskiej toczyły się wojny ze Szwedami. Ważniejsze bitwy stoczono pod Dzierzgoniem 26 III 1627 roku, Trzcianem – Straszewem - Pułkowicami 25 VI 1629 roku, natomiast rozejmy zawarto w Starym Targu 26 IX 1629 roku i w Sztumskiej Wsi 12 IX 1635 roku. Podczas "Potopu" na ziemi sztumskiej przebywały oddziały polskie pod dowództwem Stefana Czarnieckiego, wśród których znajdował się późniejszy król Jan III Sobieski.
- Za panowania ostatniego króla - Stanisława Augusta Poniatowskiego - w Sztumie, wśród szlachty województwa malborskiego, organizował konfederację barską późniejszy autor hymnu, Józef Wybicki.
- Od 1772 roku Ziemia Sztumska znalazła się pod panowaniem pruskim. Szlachta składała przysięgę wierności królowi pruskiemu na zamku w Malborku. W Sztumie, na miejscu wcześniejszego ratusza, zbudowano kościół ewangelicki. Jego budowa trwała dwa lata i zakończyła się w 1818 r.,
- W 1818 roku ustanowiono powiat sztumski. Pierwszym starostą landratem został Ksawery Łyskowski, ostatnim, który zakończył swoje urzędowanie 24 I 1945 r., był Artur Franz. Powiat sztumski był terenem typowo rolniczym, hodowlanym, pewną rolę odgrywała również gospodarka leśna. Od 1819 r. w sztumskim zamku znajdowała się siedziba sądu. Budowa nowego gmachu urzędu powiatowego rozpoczęła się w 1836 r. Budynek z pewnymi przeróbkami istniał aż do momentu spalenia w 1945 roku.

- W latach 1831-1832 na ziemi sztumskiej przebywali powstańcy listopadowi, z których niektórzy osiedlili się tu na stałe, a ich potomkowie żyją w sztumskim do dnia dzisiejszego. Na lata 1861-1863 przypadły manifestacje patriotyczne sprzyjające ruchowi polskiemu. Od 1860 r. w Sztumie rozpoczęła działalność powiatowa kasa oszczędnościowa Reiffeisena. Ożywienie gospodarcze nastąpiło w latach 1883-1884, gdy wybudowano linię kolejową Malbork-Toruń i oddano do użytku szpital miejski i powiatowy.
- Od drugiej połowy XIX wieku językiem urzędowym stał się język niemiecki. Pracę organiczną na niwie gospodarczej podjęli polscy działacze zakładając Bank Ludowy w 1867 r. w Starym Targu, a w 1868 r. również w Pierzchowicach. Na 1910 r. przypadło założenie Banku w Sztumie; zakładano również Kółka rolnicze. Podtrzymywaniem świadomości patriotycznej wśród ludu wiejskiego zajmowały się: rodzina arystokratyczna Sierakowskich z Waplewa i rodzina ziemiańska Donimirskich. W okresie międzywojennym powiat pozostawał nadal w rękach państwa niemieckiego, chociaż działały takie polskie organizacje jak: Związek Polaków w Niemczech, Polsko Katolickie Towarzystwo Szkolne, Towarzystwo Młodzieży i Bank Ludowy w Sztumie.
- Dzierzgoń i okolice w czasach Cesarstwa Rzymskiego i wczesnym średniowieczu stanowił bardzo ważny ośrodek administracyjno – handlowy. Świadczą o tym trakty handlowe łączące Prusy z Pomorzem tzw. „pomosty bągardzkie”. Były one również fragmentem rzymskiego szlaku bursztynowego.
- Przybycie na te tereny Zakonu Krzyżackiego rozpoczęło początek dynamicznego rozwoju tych ziem. Jednak bezwzględne rządy braci zakonnych doprowadziły do wybuch potężnego powstania ludności pruskiej, wspomaganą przez księcia Świętopełka. Powstanie ostatecznie upadło po decydującej bitwie pod Dzierzgoniem.
- 11 lipca 1920 roku w czasie plebiscytu na Powiślu, Warmii i Mazurach mieszkańcy Dzierzgonia opowiedzieli się za przynależnością do Niemiec. Miasto i ziemia dzierzgońska powróciły do Polski dopiero 25 stycznia 1945 r.
- Przymusową ewakuację powiatu przed zbliżającym się frontem podjął 21-22 stycznia 1945 r. ostatni starosta landrat Artur Franz. 24 stycznia niemieckie władze opuściły miasto i powiat. Przez kolejne pół roku władza wojskowa i administracyjna była w rękach Rosjan. Do 7 lipca 1945 r. powiat wchodził w skład Okręgu Mazurskiego. Wojskowe władze radzieckie w Malborku władzę cywilną nad powiatem sztumskim przekazały w ręce polskie 3 czerwca 1945 r. W skład powiatu weszło 8 gmin wiejskich i 2 miejskie. Powierzchnia powiatu wynosiła 638 km² i zamieszkiwało tu początkowo 10 380 mieszkańców, z tym że liczba ludności systematycznie zwiększała się.
- Gdy w 1993 r. pojawiła się ponownie możliwość utworzenia na mapach administracyjnych kolejnego szczebla administracji samorządowej, podjęto kroki w celu utworzenia powiatu. W 1999 r. powstał Społeczny Komitet Obrony Powiatu Sztumskiego zawiązany przez mieszkańców pięciu gmin, które w ramach Komitetu przez blisko 3 lata walczyły o utworzenie powiatu sztumskiego. Starania te zostały uwieńczone sukcesem - z dniem 1 stycznia 2002 r. na mapie administracyjnej kraju ponownie znalazł się powiat sztumski jako 20 powiat w województwie pomorskim.

Na podstawie przeprowadzonych warsztatów strategicznych, analizy słabych i mocnych stron na obszarze LGD, zarówno w trakcie warsztatów jak i konsultacji społecznych, mieszkańcy stwierdzili, że olbrzymim potencjałem LGD jest jego dziedzictwo kulturowe, które jest mało znane i niewypromowane.

Wykaz wybranych zabytków na obszar LGD Kraina Dolnego Powiśla.

- Pokrzyżacki zamek gotycki z I poł. XIV w. w Sztumie,
- Kościół p.w. św. Anny z I poł. XIV w. w Sztumie,
- Kościół poewangelicki 1816-1818 w Sztumie,
- Śluza w Białej Górze z XIX w. ,
- Dworek Donimirskich w Czerninie z XVII-XIX w.,
- Dworek Stefana Żeromskiego na Zajezierzu,
- Kamień w Sztumskiej Wsi – rozejm polsko - szwedzki 12 IX 1635 r.,
- Dom Polski w Piekle z 1937 r.
- Kościół z XVI w. w Starym Targu,
- Kościół w Nowym Targu,
- Kompleks pałacowo-parkowy w Waplewie Wielkim,
- Kościół w Kalwie.
- Baszta zamkowa w Przezmarku gm. Stary Dzierzgoń,
- Kościół parafialny p.w. Wniebowstąpienia Pańskiego w Starym Dzierzgoniu z XIV-XV w.,
- Kościół filialny p.w. Matki Boskiej Królowej Świata w Przezmarku z 1821 r.,
- Kościół filialny p.w. Św. Apostołów Piotra i Pawła w Lubochowie,
- Kaplica w miejscowości Monastarzysko Wlk.,
- Kościół p. w. św. Piotra i Pawła w Starym Mieście (niem. Altstadt),

- Folwark - zespół stacji kolejowej składa się z głównego budynku stacji kolejowej, murowanego i tynkowanego, z detalem architektonicznym na elewacjach, zindywidualizowana architektura, budowany w końcu XIX w.,
- Kościół parafialny p.w. Wniebowstąpienia NMP w Myślicach XIV w.
- Gród Pruski 1242 r. w Starym Dzierzgoniu
- XIV-wieczny, gotycki kościół parafialny p.w. Św. Trójcy znany bardziej pod wezwaniem Św. Katarzyny, której wizerunek znajduje się w herbie miasta Dzierzgoń,
- Cmentarna kaplica p.w. Św. Anny zbudowana w XIII wieku i odbudowana po pożarze w 1737 r.,
- Budynek poklasztorny z XVIII wieku, współcześnie dostosowany do potrzeb Dzierzgońskiego Ośrodka Kultury,
- Kościół p.w. Św. Ducha, który stanowi część budynku poklasztornego,
- Dawny pałac starostów dzierzgońskich i malborskich w Nowinach z kolekcją zabytkowych maszyn rolniczych,
- Ruiny wiatraka holenderskiego z drugiej połowy XIX wieku w Budziszu i Ankamatach,
- Kościoły z XIV wieku w Bągarciu i Żuławce Sztumskiej z barokowymi ołtarzami z XVIII w.
- Wykopaliska archeologiczne odsłaniające ruiny zamku krzyżackiego na Wzgórzu Zamkowym w Dzierzgoniu.
- Kościół parafialny p.w. św. Anny z XIV wieku w Krasnej Łące,
- Kościół parafialny p.w. św. Antoniego z XIX wieku w Mikołajkach Pomorskich,
- Spichlerz - obecnie kaplica z XVIII wieku w Cieszymowie,
- Zespół dworsko-parkowy z XVII i XVIII wieku w Nowych Miniętych.

III.8. Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie.

Obszar LGD należy do mało znanych pod względem turystycznym części kraju. Położenie geograficzne, krajobrazy, jeziora, zabytki i mało dotychczas przekształcona przyroda, sprawia, że jest to region bardzo atrakcyjny dla turystów.

Turystyka na obszarze LGD jest słabo rozwinięta. Baza noclegowa stanowi słaby punkt w rozwoju turystyki tego obszaru. Brak jest skategoryzowanych hoteli i pensjonatów. Brak obiektów o dobrym standardzie. Stosunkowo największe zaplecze noclegowe stanowi baza agroturystyki, która posiada również duży potencjał rozwojowy. Praktycznie nie ma campingów i utwardzonych pól biwakowych.

Łącznie na terenie powiatu funkcjonuje około 25 obiektów noclegowych (w tym ok. 20 kwater agroturystycznych). Dysponują one 350 miejscami noclegowymi. Większość z nich znajduje się na terenie miasta i gminy Sztum.

Tabela. Liczba miejsc noclegowych zgodnie z danymi GUS na rok 2013 przedstawia się następująco:

	Kraj	Województwo Pomorskie	Powiat sztumski
Liczba miejsc noclegowych przypadających na 1000 mieszkańców	17,65	41,13	2,47
Liczba osób korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców	607,78	857,96	19,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analizując istniejącą ofertę turystyczną Dolnego Powiśla zidentyfikować można trzy funkcjonujące produkty turystyczne, które posiadają swoją markę: Szlak Polskich Zamków Gotyckich, Szlak rowerowy EuroVelo R1, Sieć szlaków rowerowych w ramach Rowerowego Szlaku Zamków Gotyckich, Szlak konny Lasy Powiśla.

Duże znaczenie ma również turystyka wypoczynkowa oraz agroturystyka, a mniejsze myślistwo i turystyka konna, ale mają one charakter uniwersalny, nie stanowią wyróżnika tego obszaru. Potencjał wskazanych powyżej produktów nie jest w pełni wykorzystany z uwagi na niepełne zagospodarowanie zamków i ich pozostałości, brak oferty tematycznej, brak inicjatyw pakietowych, produktów sieciowych w ramach danego produktu markowego, obecne działania rozwojowe, a przede wszystkim inicjatywy regionalne, stworzyły warunki do rozwoju następujących produktów: „Szlak Zamków Gotyckich” na bazie oferty Malborka, Kwidzyna i Sztumu, „Pętla Żuławska”- bazująca na Międzynarodowej Drodze Wodnej E70: m.in. budowa marin i aktywizacja turystyki wodnej na Nogacie, „Szlak Zabytków Hydrotechniki”- którego uzupełnieniem mogą być Biała Góra i Kanał Juranda (łącznik pomiędzy Doliną Wisły i Żuławami a Kanałem Elbląsko-Ostródzkim), „Szlak Bursztynowy” (wyeksponowanie znalezisk w Bągarciu).

Ponadto działania lokalne wykreowały możliwości rozwoju turystyki wiejskiej (m.in. przy włączeniu do współpracy LGD inicjatywy LEADER) oraz turystyki aktywnej poprzez rozwój sieci tras rowerowych.

Spśród powyższych największy potencjał rozwojowy posiada Szlak Polskich Zamków Gotyckich, dzięki bliskości zamków w Malborku i Kwidzynie i dużym nasyceniu obszaru powiązanymi z nim atrakcjami.

W związku z powyższym wskazane byłoby oparcie rozwoju pozostałych produktów turystycznych obszaru na tej marce i koncentracji na wzmacnianiu wizerunku w oparciu o atrybuty tego produktu. Szansę stanowi poszerzenie oferty turystyki kulturowej o wątki integrujące inne formy turystyki i tworzenie na bazie głównego produktu tzw. subproduktów (np. Rowerowy Szlak Zamków Gotyckich, szlaki rowerowe, konne itp.). Samo tworzenie szlaków

turystycznych wraz z infrastrukturą i usługami nie wystarczy, aby wyróżnić się od konkurencji i przyciągnąć znaczącą liczbę turystów. Budowanie tej sieci warto zsynchronizować z jednoczesnymi działaniami związanymi z rozwojem marki produktu.

Rozwój oferty turystycznej na szczeblu lokalnym (również w odniesieniu do obszaru LGD „Kraina Dolnego Powiśla”) rozpatrywać należy w odniesieniu do ogólnych trendów i zjawisk, kształtujących popyt i podaż na usługi i produkty turystyczne w ujęciu globalnym. XXI wiek określany jest jako epoka „globalnej wioski”. Dynamiczny wzrost znaczenia technologii informacyjnych, spadek kosztów transportu z jednoczesnym wzrostem przeciętnej prędkości podróżowania sprawia, że świat stał się znacznie mniejszy niż w XIX czy XX wieku. Tempo życia oraz przeciętna długość życia w większości krajów rozwiniętych i rozwijających się również gwałtownie rośnie. Zwiększa się ilość czasu wolnego z jednocześnie rosnącą i coraz bardziej różnorodną ofertą jego spędzania. Marketing, przede wszystkim internetowy, staje się coraz bardziej spersonalizowany. Rośnie znaczenie produktów dedykowanych konkretnemu odbiorcy, który jednocześnie staje się coraz bardziej świadomym i wymagającym konsumentem. Rośnie zrozumienie dla ekologii i rozwoju zrównoważonego, z jednoczesną tendencją „powrotu do natury” i odkrywaniem autentyczności oraz nowych miejsc.

Te wszystkie trendy i zjawiska globalne znacząco wpływają na kształt i dynamikę przyszłego ruchu turystycznego również w skali „mikro” – na poziomie lokalnym i regionalnym. Wyróżnić można następujące trendy globalne, które oddziaływać będą bezpośrednio na turystykę na analizowanym obszarze w perspektywie roku 2020:

- (1) Zmiany w zakresie demografii i zdrowia ludności świata
- (2) Zmiany poziomu wykształcenia oraz postaw wobec czasu wolnego i stylu życia
- (3) Rozwój nowych technologii, przede wszystkim komunikacyjnych
- (4) Zmiany w transporcie
- (5) Zmiany klimatyczne i większa świadomość kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem
- (6) Potrzeba bezpieczeństwa oraz zmiany społeczno-polityczne na świecie.

Podczas konsultacji społecznych mieszkańcy wskazywali na duże możliwości wpisania się w rozwijane obecnie na poziomie regionu markowe produkty turystyczne, jak „Szlak Zamków Gotyckich” czy „Pętla Żuławska”. Możliwości te poszerza dodatkowo szansa pozyskania znaczących środków na rozwój infrastruktury i zasobów ludzkich ze środków unijnych, co przy zacieśnieniu współpracy pomiędzy samorządami i organizacjami turystycznymi daje dobre perspektywy dla rozwoju regionu. Jednak istnieją poważne ograniczenia: braki w zakresie potencjału turystycznego, szczególnie w bazie noclegowej i gastronomicznej oraz infrastrukturze turystycznej. W połączeniu z pewnym oddaleniem od dużych ośrodków emisji ruchu turystycznego oraz występowaniem w sąsiednich regionach obiektów i obszarów o bardzo wysokiej atrakcji turystycznej, brakiem wizerunku turystycznego Powiśla, niestabilnością i słabością struktur współpracy lokalnej stwarza to poważne problemy w zakresie rozwoju turystyki na tym obszarze. Jedynie mocne postawienie na jakość infrastruktury i ścisłą współpracę wszystkich zainteresowanych podmiotów pozwoli przezwyciężyć te ograniczenia.

III.9. Opis produktów lokalnych, tradycyjnych i regionalnych podkreślających specyfikę danego obszaru.

Ważnym elementem wyróżniającym region są produkty lokalne. Swoją jakość zawdzięczają bogactwu występującemu na obszarze Krainy Dolnego Powiśla, dobremu glebom, czystości środowiska, towarzyszącym hodowli i uprawom rolniczym. Na listę produktów tradycyjnych województwa pomorskiego wpisanych jest 7 produktów.

Buraczki pruskie Tradycja, pochodzenie oraz historia produktu. Produkt pochodzi z terenów byłych Zachodnich Prus (okolice Sztumu). Prusowie byli przede wszystkim rolnikami. Receptura przyrządzania buraczków pruskich opiera się na produktach łatwo dostępnych na tych terenach (kminek uprawiano w ogrodach).

Kielbasa z Piekła z czarną gorczycą. Od 1888 roku wśród mieszkańców miejscowości Piekło zakrzewiła się tradycja wytwarzania kielbasy doprawianej czarną gorczycą. Do jej przygotowania wykorzystuje się: mięso wieprzowe, mięso wołowe, które pokrojone w dużą kostkę pekluje się przez 24 godziny. Dobrze wyrobione mięso doprawia się solą, pieprzem.

Jabłko czernińskie. W latach 60-tych i 70-tych XX wieku zaczęły powstawać na tych terenach pierwsze Instytuty Sadownictwa, między innymi we wsi Czernin. Wówczas powszechnie zaczęto uprawiać jabłka odmiany Jonatan, które miejscowe gospodynie wykorzystywały w kuchni na różne sposoby, między innymi do przygotowania aromatycznego deseru pod nazwą jabłko czernińskie.

Marcepanowe serduszka z Piekła. Pierwsze wzmianki o Piekle sięgają 1570 roku. Od 1772 r. wieś znajdowała się pod zaborem pruskim (Prusy Wschodnie), a od 1920 roku do 1939 roku wieś należała do terenów Wolnego Miasta Gdańska.

Zupa z pasternaka. Dawniej podstawowym składnikiem pożywienia mieszkańców ziemi sztumskiej były zupy przygotowane na bazie warzyw uprawianych w przydomowych ogrodach. Zupy te stanowiły zwykle podstawowy składnik menu codziennego.

Pierogi z kaszą gryczaną. Receptura pierogów z kaszą gryczaną pochodzi z XIX wieku z terenu Bieszczad, na którym to zamieszkiwała rodzina przygotowująca tę potrawę do dzisiaj. Podstawowym składnikiem jest oczywiście kasza gryczana, jednak do nadzienia można dodać biały ser. Jest to autentycznie ludowa wersja pierogów, godna uwagi i bardzo smaczna.

Psiocha z Dolnego Powiśla. Żuławka Sztumska to typowo rolnicza wieś w województwie pomorskim w powiecie sztumskim. Tereny te w latach 1945-1947 zostały ponownie zasiedlone przez osadników którzy przywieźli ze sobą własne tradycje kulturowe. Jedną z potraw przywiezioną przez osiedleńców była psiocha znana też jako prazucha, fusiel, lemieszki, lemioszki.

III.10. Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego.

We wszystkich gminach naszego LGD największą powierzchnię zajmują użytki rolne (stanowiąc około 75% ogółu powierzchni powiatu). Tak duży ich odsetek decyduje o tym, że rolnictwo Krainy Dolnego Powiśla stanowi główne źródło utrzymania mieszkańców naszego obszaru. Grunty leśne i zadrzewione obejmują 17% powierzchni LGD. Struktura ta znaczne różnice od występującej w naszym województwie, gdzie użytki rolne stanowią 50%, a grunty leśne 37%.

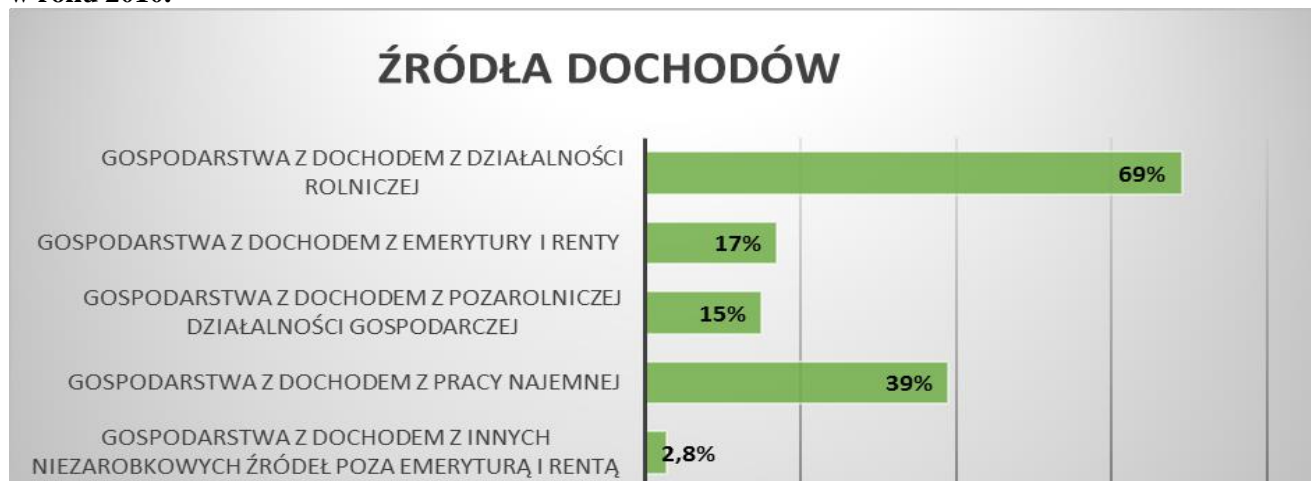
Wielkość gospodarstw rolnych w strukturze obszaru LGD również wskazuje na znaczne odstępstwa od struktury województwa. Na terenie LGD największy jest ilościowy udział gospodarstw o powierzchni do 1 ha włącznie- 40%, w województwie 30%. Gospodarstwa od 1 do 5 ha: 30%, a w województwie pomorskim – 26%. Małe gospodarstwa rolne do 5 ha stanowią 54% liczby wszystkich gospodarstw rolnych znajdujących się na diagnozowanym terenie, w województwie wskaźnik ten jest równy 56%. Udział gospodarstw o powierzchni od 5 do 10 ha LGD wynosi 8%, natomiast dla województwa 16%. Duże różnice występują w gospodarstwach o powierzchni powyżej 15 ha - 30%, przy 18% dla województwa pomorskiego. Podsumowując można stwierdzić, że struktura ilościowa gospodarstw pod względem ich wielkości wskazuje, że gospodarstwa na obszarze LGD są mocno zróżnicowane co do średniej struktury wojewódzkiej- widoczne jest to przede wszystkim w znacznie wyższym na terenie LGD udziale gospodarstw o najniższej wielkości do 1ha i w strukturze gospodarstw obiektów o największej ilości gospodarstw tj. powyżej 15 ha - bardziej towarowych i samowystarczalnych. W LGD dominują gospodarstwa małe od 1 do 10 ha i są to wielkości zbliżone do wojewódzkich- 72%, natomiast LGD- 69%.

Pod względem wielkości powierzchni zajmowanej przez różne rodzaje upraw na obszarze LGD zdecydowanie dominują zasiewy zbóż, zajmując aż 70% ogółu powierzchni upraw. Drugą co do wielkości zajmowanej powierzchni kategorią jest rzepak i wynosi 15% powierzchni przeznaczonej pod uprawy. Łącznie zboża i rzepaki uprawiane są na 85% powierzchni przeznaczonej pod uprawy. pozostałe 15% powierzchni zajmują inne uprawy. W zakresie rodzajów zasiewów w poszczególnych gminach stwierdzić należy, że największy jest udział zbóż, natomiast powierzchnia przeznaczona pod pozostałe uprawy różni się w poszczególnych gminach.

Warty podkreślenia jest fakt, że ludność zamieszkująca gospodarstwa rolne na terenie LGD utrzymuje się przede wszystkim z działalności rolniczej. W tym zakresie pod względem źródeł dochodu gospodarstw rolnych, zdecydowanie przeważają w gospodarstwach właśnie dochody z działalności rolniczej 69% przy niewielkim udziale z dochodów z pracy najemnej.

Dochody z emerytury i renty oraz działalności pozarolniczej stanowią 22%. Sytuacja ta świadczy o tym, że ludność zamieszkująca na terenie LGD, utrzymuje się głównie z rolnictwa – w zdecydowanej mniejszości są sytuacje spotykane w innych częściach województwa czy kraju, gdzie łączy się pracę w rolnictwie z pracą najemną – na analizowanym obszarze z pracy najemnej utrzymuje się 39% właścicieli gospodarstw rolnych. Bardzo ważną kwestią jest fakt, że tylko 15 % tej grupy osób osiąga dochody z pozarolniczej działalności gospodarczej, co świadczy o relatywnie niskim poziomie przedsiębiorczości wśród właścicieli gospodarstw rolnych na terenie LGD.

Wykres. Struktura gospodarstw pod względem źródeł dochodów na terenie LGD „Kraina Dolnego Powiśla” w roku 2010.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Warunki glebowe na obszarze województwa pomorskiego są ściśle uwarunkowane geologiczną przeszłością Pomorza. Cechuje je duże zróżnicowanie- widoczne pasy obszarów o zmiennych cechach i warunkach gospodarowania. Podobnie jak teren całego województwa pomorskiego, również obszar LGD Krainy Dolnego

Powisła jest silnie zróżnicowany, na którym znajdują się częściowe tereny Żuław Wiślanych – Elbląskich jako gleby madowe należące do najżyźniejszych w Polsce. Duże znaczenie dla upraw mają także czarne ziemie zalegające region Starego Targu, Dzierzgonia i Sztumu.

Atutem, który sprzyja intensywnemu rozwojowi rolnictwa na obszarze powiatu, są dobre gleby. Na obszarze powiatu sztumskiego przeważają średniej i dobrej jakości. Wśród gruntów ornych dominują gleby klasy IV a oraz klasy III b. Gleby klas III-ich stanowią 34,6% gruntów ornych, a gleby klas IV-tych- 24,1%.

Wnioski z diagnozy ilościowej dotyczącej sytuacji w rolnictwie potwierdzają i uzupełniają wyniki konsultacji społecznych. Podczas spotkań w każdej z gmin na obszarze LGD w tym szczególnie w gminach: Stary Dzierzgoń, Dzierzgoń z mieszkańcami oraz sołtysami, wszyscy wskazywali wprost na niską kondycję finansową rolnictwa powiatu wynikającą z jego rozdrobnienia i niskiej towarowości gospodarstw rolnych spowodowanej ich niewielką powierzchnią, uniemożliwiającą dostateczne doposażenie techniczne mieszkańców wsi, a przez to zagrożenie tej grupy osób z wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Większość gospodarstw produkuje na potrzeby własnej rodziny, a praca w gospodarstwach rolnych jest źródłem utrzymania dużej ilości mieszkańców powiatu.

Odmierna sytuacja występuje w grupie gospodarstw wielkotowarowych, które posiadają nowoczesny sprzęt rolniczy, uprawiając żyzne gleby w wysokiej kulturze rolnej.

Jednocześnie podczas konsultacji wskazywano na widoczną wprost trudną sytuację materialną mieszkańców wsi i zagrożenie tych osób wykluczeniem społecznym i ubóstwem. Mieszkańcy w konsekwencji jednoznacznie wskazali na potrzebę wsparcia ludności mieszkającej na wsi, zajmującej się rolnictwem poprzez stworzenie im możliwości znalezienia pracy lub rozpoczęcia działalności w branżach pozarolniczych, wskazując, że niezbędne jest stworzenie innych możliwości pracy zarobkowej. Według badań ankietowych 23% mieszkańców wskazuje na brak firm przetwórstwa rolno-spożywczego. Tezę tę potwierdzają wyniki badań ankietowych, które wykazują, że 25% mieszkańców biorących udział w badaniach wskazało na niskie dochody ludności zamieszkujących obszary wiejskie jako jeden z głównych problemów do rozwiązania na terenie LGD.

Bazując na przedstawionym opisie – zarówno danych statystycznych jak i opinii mieszkańców należy uznać ludność zamieszkującą obszary wiejskie z dużą ilością obszarów byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych za grupę docelową, która z uwagi na obecną trudną sytuację materialną oraz trudności w dostępie do rynku pracy jest grupą zagrożoną ubóstwem.

Realizując projekt rolnictwa społecznego w latach od 2011 do 2015 na obszarze naszej Lokalnej Grupy Działania, gdzie występuje jeden z najwyższych wskaźników bezrobocia wśród kobiet, tj. 1,9% w 2013 roku zamieszkujących obszary wiejskie naszym głównym celem była reintegracja kobiet będąca w trudnej sytuacji życiowej za pomocą rehabilitacji społecznej i zdrowotnej. Dzięki tym działaniom umożliwiliśmy kobietom ponowne wejście w kontakt z działalnością produkcyjną i naturą. Działania te wpłynęły na wzrost ich samooceny oraz włączyły w aktywne uczestnictwo w życie społeczne. Ważnym elementem naszego projektu było powiązanie ich z ochroną środowiska, gdyż realizując go opieraliśmy się o projekty z zakresu zdrowej żywności. W 2012 roku na obszarze naszej gminy powstała inicjatywa EKO POWIŚLE, której celem było wykorzystanie potencjału okolicznej ziemi oraz doświadczenia tutejszych ludzi w uprawie warzyw i owoców. Naszym zamiarem było skupienie się na zdrowym rolnictwie, na uprawach zgodnych z zasadami przyrody bez sztucznych nawozów, które nie zatruwałyby środowiska i pozwoliło nam produkować żywność wysokiej jakości. Jednak Eko Powisłe to nie tylko uprawa warzyw i owoców ale również imprezy i działania promocyjne. W czerwcu 2013 roku odbył się I Powiatowy Zlot Organizacji Pozarządowych w Nowinach, którego celem było poinformowanie mieszkańców o działalności Eko Powisła. W sierpniu 2013 roku odbyła się impreza cykliczna w Sopocie pod nazwą Strefa Zieleni Wolnej od Chemii, na której osoby ze stowarzyszenia sprzedawały warzywa i owoce. W następnych miesiącach odbyły się Dożynki Gminne w Dzierzgoniu oraz VI Międzynarodowe Targi Żywności Ekologicznej i Tradycyjnej, na której to zostały zaprezentowane lokalne produkty pochodzące z naszego regionu.

Rozdział II. Analiza SWOT

Analiza SWOT pozwoliła zidentyfikować najważniejsze z punktu widzenia rozwoju obszaru pozytywne i negatywne czynniki wewnętrzne i zewnętrzne. Na tej podstawie wysunięto wnioski na temat funkcjonowania i dalszego rozwoju LGD. Opisano obecny stan obszaru i elementy charakterystyczne, decydujące o jego spójności i odmienności. Powstał obraz stanu obecnego LGD obrazujący jego silne i mocne strony oraz szanse i zagrożenia dla jego rozwoju. W celu przejrzystości wyników analizy SWOT pod kątem jakości całej strategii skupiono się na tych elementach, które miały decydujący wpływ na jej kształt np. formułowanie celów, przedsięwzięć, wskaźników oraz kryteriów LSR. Wyniki przeprowadzonej analizy SWOT przedstawia poniższa tabela, w której zamieszczono powiązania analizy z diagnozą obszaru LGD oraz wynikami konsultacji społecznych, przeprowadzonych wśród społeczności lokalnej.

Przedstawiona analiza SWOT jednoznacznie wskazuje, że silne strony Krainy Dolnego Powisła dotyczące partnerstw lokalnych polegają na aktywizowaniu całych społeczności i zachęcaniu ich do współpracy przy diagnozowaniu lokalnych problemów i rozwiązywaniu ich na poziomie gminy, miasta czy powiatu. Przekonanie, że oddolne inicjatywy można realizować, a lepsze efekty osiągną się poprzez współpracę a nie spory co motywuje do wytężonej pracy i podejmowania nowych wyzwań. Kluczowym zadaniem na poziomie lokalnym jest zachęcenie partnerów do wspólnego działania i pokazywania im korzyści jakie z tego wynikają. Gdy mówimy o

rozwoju społeczeństwa obywatelskiego, mamy na myśli trwałą, efektywną współpracę, ukierunkowaną na cele i transfer wiedzy- współpracę, w której społeczności nawzajem się wzbogacają i otwierają na nowe doświadczenia innych osób. Partnerstwo jest jedną z podstawowych zasad Unii Europejskiej, a doświadczenia z pierwszych lat obecności Polski w UE wskazują, iż efektywne wykorzystanie funduszy nie może obejść się bez tej współpracy. Jest to duże wyzwanie wynikające z braku wspólnych tradycji i jednolitości kulturowej. Wielokulturowość w połączeniu z otwartością lokalnego społeczeństwa na inicjatywy m.in. ekologiczne, może być jednocześnie atutem regionu i szansą na zwiększenie jego atrakcyjności turystycznej.

Urozmaicone położenie na obszarze polodowcowym decyduje o posiadanej atrakcyjności przyrodniczej i krajobrazowej terenu, liczne formy ochrony przyrody dodatkowo podwyższają jego unikatowość. Turystyka ma obecnie marginalne znaczenie dla gospodarki obszaru, jednak analiza zasobów w tym dziedzictwo przyrodnicze, historyczne, kulturowe wskazują, że stanowią wystarczający potencjał dla jego rozwoju. Sytuacja ta dotyczy zarówno braków jakościowych odnoszących się do np. wciąż niskiej jakości oraz zakresu usług świadczonych w obiektach noclegowych, słabo dostosowanej do potrzeb turystów oferty turystycznej i zmieniających się trendów w turystyce oraz braku elastycznej, innowacyjnej oferty turystycznej wzbogacającej walory naturalne i kulturowe, przy widocznych brakach ilościowych związanych z niedoborem lokalnej bazy turystycznej i rekreacyjnej. Wszystkie te elementy odnoszą się zarówno do infrastruktury publicznej, ogólnodostępnej jak i typowo komercyjnej będącej w posiadaniu podmiotów gospodarczych i powodują ubogi charakter lokalnej oferty turystycznej i rekreacyjnej w stosunku do posiadanego potencjału walorów naturalnych i kulturowych. Rozwój funkcji turystycznej obszaru jest możliwy ale wymaga przygotowania odpowiedniej oferty i dobrej promocji. Zasoby obszaru pozwalają stworzyć ofertę dla turystów zainteresowanych aktywnym wypoczynkiem, dziedzictwem kulturowym i historycznym.

Na tle opisanych mocnych stron jawi się także szereg jego słabych stron, wynikających z diagnozy. Elementy te można podzielić na dwie zasadnicze kwestie. Pierwsza kwestia to trudna sytuacja na rynku pracy. Wielu mieszkańców musiało szukać pracy poza miejscem zamieszkania, co wiąże się dla nich z koniecznością codziennych, dalekich dojazdów do pracy. Szansą na ożywienie miejscowego rynku pracy może być rozwój mikroprzedsiębiorstw i w kontekście wzrost zatrudnienia. Jest to możliwe pod warunkiem udzielania osobom zainteresowanym, w tym młodym ludziom pomocy finansowej na podjęcie działalności gospodarczej. Zaznaczyć należy, że wśród pewnej części lokalnej społeczności widoczna jest aktywność gospodarza, którą należy wspierać. Szansą w tym zakresie jest dostępność zewnętrznych źródeł finansowania co potwierdzają wyniki konsultacji społecznych. Z drugiej strony istnieje obawa wystąpienia zagrożeń mających swoje źródło w skomplikowanych procedurach aplikowania o środki finansowe oraz braku środków na wymagany wkład własny beneficjentów. Jako negatywne zjawisko, a więc słabą stroną można wskazać mniejszą liczbę nowozakładanych firm oraz peryferyjne położenie powiatu, na co zwrócili uwagę uczestnicy konsultacji społecznych. Konsekwencją niedostatecznie rozwiniętej gospodarki jest wysokie bezrobocie. Główny problem w tym zakresie to brak wystarczającej liczby ofert pracy. Grupą szczególnie dotkniętą tym problemem jest młodzież oraz kobiety. Bezrobocie jest z kolei najczęstszą przyczyną ubożenia społeczeństwa, które zmuszone jest do korzystania z opieki społecznej. Sytuację potęguje zjawisko bezrobocia ukrytego wśród grupy rolników z terenu LGD. Dotyczy to głównie grupy, gdzie występuje wysokie zjawisko ubóstwa i wykluczenia społecznego. Analizowany obszar zamieszkuje stosunkowo młode społeczeństwo, co wynika ze wskaźników statystycznych oraz konsultacji społecznych. Proporcje między grupami osób w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym są nadal dość korzystne. Również dodatnią wartość przyjmuje współczynnik przyrostu naturalnego, będący jednym z czynników mających wpływ na liczbę mieszkańców. Zauważyć jednak należy, że na przestrzeni ostatnich kilku lat wartość wszystkich przytoczonych wskaźników uległa pogorszeniu. Ponadto jedną z wyjątkowo zauważalnych słabych stron analizowanego obszaru jest niekorzystne i pogarszające się saldo migracji. Zagrożenia wynikające z niekorzystnych czynników demograficznych i emigracji mieszkańców, szczególnie osób młodych i wykształconych dostrzega też lokalna społeczność obszaru LGD. Wskazane w diagnozie problemy z niskim poziomem edukacji mieszkańców Dolnego Powiśla wynika z niedostosowania systemu kształcenia do potrzeb rynku pracy. Najczęściej wskazywanym zagrożeniem jest migracja młodych ludzi do większych miast lub za granicę oraz starzenie się społeczeństwa. Dodatkową przeszkodą jest położenie na uboczu głównych szlaków komunikacyjnych. Szansą na przezwyciężenie problemów regionu jest wykorzystanie walorów przyrodniczych, historycznych hydrologicznych regionu przy wdrażaniu projektów finansowanych ze środków unijnych.

Tabela Wyniki analizy SWOT

Nr	Mocne strony	Odniesienie do diagnozy	Nr	Słabe strony	Odniesienie do diagnozy
S1	- wzrost liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym	Diagnoza- dział „Opis ogólny obszaru”	W1	- starzejące się społeczeństwo	Diagnoza- dział „Opis ogólny obszaru”
S2	- zwiększający się udział małych firm	Diagnoza- dział „Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości”	W2	- niski poziom aktywności związanej z przedsiębiorczością	Diagnoza- dział „Charakterystyka gospodarki, przedsiębiorczości”
S3	- usprawnienie komunikacji na terenie powiatu, wejście prywatnych firm przewozowych		W3	- migracja najbardziej przedsiębiorczych	
S4	- remont drogi krajowej 515		W4	- brak przetwórstwa rolno- spożywczego	
			W5	- nadmierna biurokracja	
			W6	- brak skutecznej informacji samorząd- przedsiębiorcy o podejmowanych działaniach	
			W7	- peryferyjne położenie	
S5	- duży udział mikroprzedsiębiorstw	Diagnoza- dział „Opis rynku pracy”	W8	- wysokie bezrobocie	Diagnoza- dział „Opis rynku pracy”
S6	- Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna		W9	- trudna sytuacja osób młodych na rynku pracy	
S7	- niskie koszty pracy		W10	- niedostosowana struktura i poziom kształcenia	
			W11	- trudna sytuacja kobiet na rynku pracy	
			W12	- brak wykwalifikowanej kadry	
			W13	- duży odsetek długotrwale bezrobotnych	
			W14	- mała aktywność młodzieży	
			W15	- negatywne nastawienie ludzi młodych	
			W16	- odpływ ludzi młodych do dużych ośrodków miejskich	
			W17	- brak promocji przedsiębiorczości i jej dobrych praktyk	
			W18	- brak środków finansowych	
S8	- wielokulturowość	Diagnoza- dział „Przedstawienie działalności sektora społecznego”	W19	- brak wykwalifikowanej kadry	Diagnoza- dział „Przedstawienie działalności sektora społecznego”
S9	- aktywność społeczna poparta rosnącą liczbą zarejestrowanych Stowarzyszeń i Fundacji		W20	- niedostateczna współpraca NGO z JST i biznesem	
			W21	- brak promocji dobrych praktyk	

		Diagnoza- dział „Opieka społeczna”	W22 W23	- wysoki wskaźnik osób korzystających z pomocy społecznej na 1000 mieszkańców - niskie przeciętne wynagrodzenie brutto	Diagnoza- dział „Opieka społeczna”
S10	- bogate dziedzictwo kulturowe i historyczne	Diagnoza- dział „Opis dziedzictwa kulturowego, zabytków”	W24 W25 W26 W27	- niedostateczne wykorzystywanie zasobów kulturowych - brak wiedzy i dbałości o dziedzictwo kulturowe - niski udział wydatków gmin obszaru LGD na dziedzictwo kulturowe - niska świadomość lokalnej społeczności w zakresie wiedzy historycznej o swoim regionie	Diagnoza- dział „Opis dziedzictwa kulturowego, zabytków”
S11 S12 S13	- korzystne warunki do rozwoju rolnictwa społecznego, - rozwijająca się inicjatywa „EKO POWIŚLE” - wysoka kultura rolna gospodarstw wielotowarowych	Diagnoza- dział „Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego”	W28 W29 W30	- trudna sytuacja małych gospodarstw rolnych, zagrożenie tej grupy wykluczeniem społecznym i ubóstwem - zbyt duża liczba utrzymująca się z rolnictwa na obszarze LGD - brak rozwiniętego przetwórstwa rolno-spożywczego	Diagnoza- dział „Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego
S14 S15	- położenie blisko atrakcji turystycznych (Biała Góra, kanał Elbląsko- Ostródzki, Malbork) - położenie na Szlaku Zamków Gotyckich	Diagnoza- dział „Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie	W31 W32	- słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, - niedostatecznie wykorzystywany potencjał turystyczny (dziedzictwo kulturowe, historyczne)	Diagnoza- dział „Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie
Nr	Szanse	Odniesienie do diagnozy	Nr	Zagrożenia	Odniesienie diagnozy
O1 O2 O3	- dostępność zewnętrznych źródeł finansowania przedsięwzięć - zwiększające wsparcie dla inicjatyw lokalnych - wzrost partycypacji społecznej	Diagnoza- dział „Przedstawienie działalności sektora społecznego”	T1 T2	- brak możliwości przygotowania kadry o aplikowanie o środki finansowe - brak samodzielności mieszkańców	Diagnoza- dział „Przedstawienie działalności sektora społecznego
O4 O5	- wzrost zainteresowania turystyką krajową w tym wiejską i aktywną - wzrost zainteresowania Białą Górą	Diagnoza- dział „Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie”	T3 T4	- wysoka kosztowność inwestycji turystycznych o zasięgu ponadlokalnym - wzrost atrakcyjności ze strony regionów sąsiedzkich	Diagnoza- dział „Charakterystyka obszarów atrakcyjnych turystycznie
O6	- wzrost popytu na produkty ekologiczne	Diagnoza- dział „Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego”	T5	- zanieczyszczenie środowiska	Diagnoza- dział „Charakterystyka rolnictwa i rynku rolnego” „Opis ogólny obszaru”

O7	- samozatrudnienie	Diagnoza- dział „Opis rynku pracy”	T6	- wzrost bezrobocia	Diagnoza- dział „Opis rynku pracy”
-----------	--------------------	------------------------------------	-----------	---------------------	------------------------------------

Rozdział III. Cele i wskaźniki

Tabela. Cele i wskaźniki LSR

1.0		CEL OGÓLNY 1	Wzmocnienie lokalnej społeczności			
1.1		CELE SZCZEGÓŁOWE	<i>Wsparcie animacji i procesu aktywizacji społecznej mieszkańców na obszarze LGD</i>			
1.2			<i>Aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich w tym młodzieży i dzieci w działania na rzecz samorozwoju oraz rozwoju społeczności lokalnych</i>			
		Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego	Jednostka miary	stan początkowy 2014 Rok	Plan 2023 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.0	Liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		Szt.	176	186	Dane statystyczne GUS
		Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych	Jednostka miary	stan początkowy 2015 Rok	Plan 2022 rok	Źródło danych/sposób pomiaru
W1.1	Liczba przeszkolonych osób objętych wsparciem		Szt.	0	820	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
W1.1	Liczba uczestników przedsięwzięć zrealizowanych w ramach partnerstw organizacji pozarządowych		Szt.	0	400	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
W1.1	Liczba osób uczestniczących w projektach innowacyjnych		Szt.	0	50	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
W1.1	Liczba osób biorących udział w działaniach integracyjnych		Szt.	0	500	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
W1.2	Liczba osób przeszkolonych w tym liczba osób z grup defaworyzowanych objętych wsparciem		Szt.	0	150	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD
W1.2	Liczba osób korzystających z małej infrastruktury		Szt.	0	1500	Sprawozdania beneficjentów, dane LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt)	Wskaźniki produktu		
			nazwa	Jednostka	wartość

			grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)		miary	początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok	pomiaru
1.1.1	Edukacja, Partycypacja, Animacja, Aktywizacja, Innowacje	Organizacje pozarządowe, Grupy nieformalne	Projekt grantowy	Liczba organizacji pozarządowych biorących udział w inicjatywach edukacyjnych, partycypacyjnych, animacyjnych, aktywizacyjnych i innowacyjnych	Szt.	0	10	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
				Liczba grup nieformalnych biorących udział w inicjatywach edukacyjnych, partycypacyjnych, animacyjnych, aktywizacyjnych i innowacyjnych	Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
				Liczba podmiotów zaangażowanych w tworzenie produktów i usług innowacyjnych	Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
1.1.2	Animacja lokalnej społeczności	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba szkoleń	Sz.	0	28	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
1.1.3	Działania promocyjne integrujące lokalną społeczność	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba działań promocyjnych	Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
1.2.1	Aktywność dla samorozwoju, działania ukierunkowane na	Organizacje pozarządowe,	Projekt grantowy	Liczba uczestników	Szt.	0	150	Sprawozdanie beneficjentów, dane

	grupy wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym	Grupy nieformalne		szkoleń, warsztatów i innych form wsparcia				LGD
				Liczba nowopowstałych obiektów małej infrastruktury wiejskiej	Szt.	0	30	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
SUMA								

2.0	CEL OGÓLNY 2	Wykorzystanie zasobów przyrodniczych, kulturowych i historycznych do rozwoju społeczno- gospodarczego obszaru LGD					
2.1	CELE SZCZEGÓŁOWE	<i>Podniesienie kondycji istniejących przedsiębiorstw oraz wsparcie nowoutworzonych i promocja działalności gospodarczej na obszarach wiejskich</i>					
2.2.		<i>Rozwój oferty turystycznej i okolicy turystycznej obszaru LGD zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju</i>					
		<i>Wskaźniki oddziaływania dla celu ogólnego</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2014 Rok	Plan 2023 rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W2.0	Podmioty wpisane do rejestru REGON w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców		Szt.	772	790	Dane statystyczne GUS	
	Stosunek liczby osób bezrobotnych do liczby osób w wieku produkcyjnym		%	11,0	10,5	Dane statystyczne GUS	
		<i>Wskaźniki rezultatu dla celów szczegółowych</i>	<i>Jednostka miary</i>	stan początkowy 2015 Rok	Plan 2023rok	<i>Źródło danych/sposób pomiaru</i>	
W2.1	Liczba nowoutworzonych miejsc pracy w przeliczeniu na pełne etaty średnioroczne		etat	0	36	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
W2.2	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej		Szt.	0	1000	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
W2.2	Liczba osób korzystających ze zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej		Szt.	0	500	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
W.2.2	Działania mające wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu		Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	
W.2.2	Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje		Szt.	0	3	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD	

W2.2	Liczby osób odwiedzających obiekty i zabytki objęte wsparciem	Szt.	0	800	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
W2.3	Liczba przygotowanych projektów współpracy	Szt.	0	2	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD

Przedsięwzięcia	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, projekt współpracy, aktywizacja itp.)	Wskaźniki produktu				Źródło danych/sposób pomiaru	
			nazwa	Jednostka miary	wartość			
					początkowa 2015 rok	końcowa 2023 rok		
2.1.1.	Działania wspierające rozwój lokalny ukierunkowany na przedsiębiorców	Mieszkańcy	Konkurs	Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Szt.	0	8	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
		Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe	Konkurs	Liczba operacji polegających na rozwoju istniejących przedsiębiorstw	Szt.	0	8	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.1.2.	Powstanie inkubatora przetwórstwa lokalnego	Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe	Konkurs	Liczba inkubatorów przetwórstwa lokalnego	Szt.	0	2	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.1.3.	Podniesienie kompetencji małych i mikro przedsiębiorstw	Osoby fizyczne, Mikro i mali Przedsiębiorcy, Osoby z grup defaworyzowanych	Aktywizacja	Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu przedsiębiorczości	Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.2.1.	Działania mające wpływ na ochronę środowiska i/lub przeciwdziałanie zmianom klimatu	Mieszkańcy	Aktywizacja	Liczba przeprowadzonych szkoleń z zakresu ochrony środowiska	Szt.	0	20	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.2.2.	Działania infrastrukturalne w zakresie turystyki, rekreacji,	JST, Kościoły, Związki	Konkurs	Liczba zmodernizowanych	Szt.	0	8	Sprawozdanie beneficjentów, dane

	dziedzictwa kulturowego i zasobów przyrodniczych	Wyznaniowe, Organizacje pozarządowe		obiektów infrastruktury turystyczne i rekreacyjnej				LGD
				Liczba zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej	Szt.	0	7	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
				Liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim	Szt.	0	5	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
2.2.3.	Turystyka kwalifikowalna	Mieszkańcy, turyści	Projekt współpracy	Liczba przygotowanych projektów współpracy w tym projekt międzynarodowy	Szt.	0	2	Sprawozdanie beneficjentów, dane LGD
SUMA								

